

VIKTEN AV EKONOMISKT BISTÅND TILL VÅLDSUTSATTA KVINNOR

EN INTERVJUSTUDIE AV
SOCIALSEKRETERARES UPPLEVELSER OCH
ERFARENHETER

**YASMIN NESAJER
INTISAR AL MANSOUR**

VIKTEN AV EKONOMISKT BISTÅND TILL VÅLDSUTSATTA KVINNOR

EN INTERVJUSTUDIE AV SOCIALSEKRETERARES UPPLEVELSER OCH ERFARENHETER

**YASMIN NESAJER
INTISAR AL MANSOUR**

ABSTRAKT

Denna studie fokuserar på att undersöka socialsekreterares upplevelser och erfarenheter i arbetet med våldsutsatta kvinnor. För att besvara studiens frågeställningar om hur socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd upplever sina möjligheter och resurser samt sitt handlingsutrymme i arbetet med våldsutsatta kvinnor har vi utgått från en kvalitativ studie som består av semistrukturerade intervjuer med sex socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd. Vår slutsats är att organisationsstrukturen inom socialtjänsten till viss del hämmar arbetet med våldsutsatta kvinnor då dessa kvinnor ofta har en komplex och gränshetsöverskridande problematik där stort ansvar ligger på kvinnan att veta vilken enhet hon ska vända sig till. Emellertid visar det sig också att mellan de organisatoriska kraven finns ett visst handlingsutrymme som tillåter socialsekreterare att fatta beslut till fördel för den våldsutsatta kvinnan med undantag för att de förväntningar som kvinnan ibland har där upplevelsen bland respondenterna är att de inte alltid kan leva upp till behoven som finns med anledning av resursbrister inom organisationen. De resursbehov vi har kunnat identifiera utifrån respondenternas svar inkluderar behovet av kunskap och att kunna använda kunskapen på rätt sätt, budget och tillgång till bostäder. I slutsatsen kommer vi även fram till att resursbrister behövs förstås i ett större perspektiv än socialtjänstens makt- och handlingsutrymme då frågan ligger på ett högre politiskt plan såsom budget och reglering av bostadsbristen.

Nyckelord: Ekonomiskt bistånd, Handlingsutrymme, organisationsteori, resurser, Socialtjänsten, våldsutsatta kvinnor

Nesajer, Y & Al mansour I. Vikten av ekonomiskt bistånd till våldsutsatta kvinnor. En intervjustudie av socialsekreterares upplevelser och erfarenheter. *Examensarbete i socialt arbete 15 högskolepoäng*. Malmö universitet: Fakulteten för hälsa och samhälle, institutionen för socialt arbete, 2021.

THE IMPORTANCE OF FINANCIAL ASSISTANCE FOR BATTERED WOMEN

AN INTERVIEW STUDY OF SOCIAL WORKERS EXPERIENCES AND UNDERSTANDINGS

**YASMIN NESAJER
INTISAR AL MANSOUR**

ABSTRACT

The aim of this study focuses on examining experiences and understandings of social workers that work with abused women. In order to answer the study's research questions on how social workers working with financial assistance experience their opportunities and resources as well as their capacity for action in their daily work with abused women, we have carried out a qualitative study that consists of semi-structured interviews with six social workers. Our conclusion is that the organizational structure within the social service to some extent limits the work with abused women as these women often experience complex and cross-border problems where great responsibility lies on the women to know how and where to ask for help. However, it also turns out that between organizational requirements there is a certain capacity for action that allows social workers to make decisions in favor for these women. Yet, we can also see that our respondents experience that they cannot live up to all expectations these women have due to lack of resources which affects their action for capacity. The resource requirements that we have identified based on the answers of our respondents include the need for knowledge and how to use it in their daily work and budget and housing resources. In turn, the issue of resource shortages has to be understood in a larger perspective than the social workers capacity of action and rather seen as a political issue such as budget allocations and housing shortages.

Keywords: Abused women, Capacity of action, financial aid, organizational theories, resources, social services

Nesajer, Y & Al mansour, I. The importance of financial aid for battered women. An interview study of social workers experiences and understandings. *Degree project in social work 15 ECTS*. Malmö University: Faculty of Health and Society, Department of social work, 2021.

Innehåll

1. INLEDNING	1
1.1 Syfte och Frågeställningar	2
1.2 Disposition	3
2. BAKGRUND	4
2.1 Våld i nära relation	4
2.2 Socialtjänstens arbete	5
2.2.1 Ramlag och individuell behovsprövning	6
2.3 Försörjning- och bostadsfrågan	7
2.4 Sammanfattning	8
3. KUNSKAPSÖVERSIKT	10
3.1 Socialtjänstens praktiska arbete med våldsutsatta kvinnor: före och efter uppbrottsprocessen	10
3.2 Socialtjänsten som organisation	13
3.3 Sammanfattning	14
4. TEORI	15
4.1 Organisationsteori	15
4.2 Handlingsutrymme	17
4.3 Relationen mellan teori och empiri	17
5. METOD	19
5.1 Metodologiska överväganden	19
5.2 Avgränsningar och Urval	20
5.3 Intervjudesign	20
5.4 Genomförande	21
5.5 Forskningsetiska överväganden	21
5.6 Dataanalys	22
5.7 Tillförlitlighet	23
7. RESULTAT	25
7.1 Mål och Kunskap	26
7.2 Engagemang och Resurser	29
7.3 Organisation och Effektivitet	33
7.4 Ledarskap	35
8. SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION	38
BILAGOR	43
Bilaga 1. Intervjuguide	43
BILAGA 2. INFORMATIONSBREV	45
BILAGA 3. SAMTYCKE	46
REFERENSER	47

1. INLEDNING

I samband med de senaste veckornas medierapportering 2021 kring fem kvinnor som mist livet inom loppet av tre veckor på grund av att de utsatts för våld i nära relation har kritik riktats mot socialtjänsten av bland annat justitieminister Morgan Johansson kommenterar till Aftonbladet att “varje fall är ett misslyckande för samhället. Därför måste man vara beredd att göra vad som krävs för att det inte ska hända igen. Gå igenom, var gick det fel? Uppfattade inte socialtjänsten signalerna? Drev inte rättsväsendet fallet framåt tillräckligt?” (Aftonbladet 2021). Socialtjänstens “misslyckanden” när det kommer till att uppmärksamma kvinnor som utsätts för våld i nära relation kan te sig olika. Länsstyrelsen har publicerat en rapport som består av intervjuer och granskningmallar där man bland annat intervjuat ett antal våldsutsatta kvinnor där deras upplevelse av socialtjänsten var att de inte fick rätt hjälp till behov och stöd via skyddat boende (Länsstyrelsen 2009:3, 9). Rapporten beskriver även att kvinnor som utsätts för våld är i behov av långsiktiga insatser tillsammans med ett helhetsperspektiv. Av tillsynsrapporten framgår det att många kvinnor som varit i kontakt med socialtjänsten återkommer vilket dels beror på en komplex problematik men också på en bristande långsiktighet och helhetsperspektiv när det kommer till insatser (Länsstyrelsen 2009:9). Även kalla fakta har gjort en dokumentär som bygger på våldsutsatta kvinnors upplevelser av socialtjänstens stöd till försörjning- och bostad som var negativ då det misslyckade samarbetet inom socialtjänsten som organisation försätter våldsutsatta kvinnor i en värre situation (Kalla fakta 2017).

Med de fem kvinnorna som nämns ovan är inte något unikt. Det är således tydligt att behovet av en synkad socialtjänst är viktig för att kunna hjälpa dessa kvinnor på bästa sätt. Det handlar dels om behovet av samtalsstöd men även praktiska saker som försörjning och bostad. De ekonomiska konsekvenser som den våldsutsatta kvinnan får i samband med att hon lämnar relation kan vara bostadsproblem då det är vanligt att kvinnan blivit utsatt för ekonomiskt våld och dragit på sig ekonomiska skulder ofrivilligt på grund av relationen hon varit i. Försörjningsfrågan är även relevant då kvinnan i samband med flykt även drar på sig dyrare levnadskostnader i samband med en förändrad livsstil (Socialstyrelsen 2016:17–18).

Forskning visar även vikten av ekonomisk stabilitet för att våldsutsatta kvinnor ska våga lämna sin partner och även ha styrkan att inte gå tillbaka. Att vara ekonomiskt självständig och självförsörjande är grunden till basala nödvändigheter såsom mat, tak över huvudet men även deltagande i samhället. För våldsutsatta kvinnor är den ekonomiska frågan särskilt viktig eftersom konsekvenserna av att inte kunna vara självförsörjande på grund av psykiska problem efter att ha varit utsatt för våld i nära relation kan pågå länge. Det kan även handla om stora skulder på grund av skilsmässa och svårigheter att behålla ett jobb på grund av psykisk ohälsa (Ulmestig och Eriksson 2017:561). Konsekvenserna av att våldsutsatta kvinnor inte får en stabil ekonomisk situation gör att kvinnan löper större risk att återvända till sin förövare. Det visar sig att kvinnor som lever i våldsamma relationer leder till en spiral av negativ socioekonomisk påverkan som gör att dessa kvinnor minskar sina möjligheter till att bli ekonomiskt oberoende (Ulmestig och Eriksson 2017:561). Den negativa påverkan kan uttrycka sig i att kvinnor känner sig tvingade till prostitution, att gå tillbaka till sin våldsamma partner eller utvecklar stress och psykisk ohälsa. Det är

således uppenbart att en stabil ekonomi för att våldsutsatta kvinnor ska kunna leva ett gott liv är en viktig faktor (Ulmestig och Eriksson 2017:564).

Tillsammans med forskning som lyfter våldets ekonomiska konsekvenser för kvinnor och den senaste tidens mediedrev kring socialtjänstens bristande förmåga att hjälpa våldsutsatta kvinnor avser vi med denna studie betona och undersöka hur socialsekreterare upplever arbetet med våldsutsatta kvinnor och dilemmat mellan vad professionen kräver och hur socialsekreterare förhåller sig till yrkesprofessionen och handlingsutrymme. Med yrkesprofession och handlingsutrymme menar vi avståndet mellan lojalitet till sitt yrke och organisation och handlingsutrymmet att gå utanför organisationens ramar. Med hjälp av organisationsteori och teorier som förklarar handlingsutrymme vill vi lyfta frågor som vilka resurser upplever socialsekreterare att de har för att ge stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor? Hur påverkar bristen eller tillgängligheten på resurser arbetet med målgruppen? I vilken utsträckning kan socialsekreterare hjälpa våldsutsatta kvinnor utifrån organisationens mål och riktlinjer? Ett sätt att lyfta dessa problemen kvinnor upplever i kontakten med socialtjänsten är att fokusera på socialtjänstens arbete och de resurser som socialsekreterare har för att faktiskt arbeta med våldsutsatta kvinnor. Kopplingen till socialt arbete är att lyfta socialtjänsten som organisation och de resurser som socialsekreterare har för att synliggöra eventuella brister i organisationen när det kommer till arbetet med våldsutsatta kvinnor. Det handlar alltså inte om hur socialtjänsten arbetar utan snarare om vilka resurser som upplevs finnas för att de ska kunna utföra sitt arbete och fullfölja sitt uppdrag.

1.1 Syfte och Frågeställningar

Denna studie fokuserar på socialtjänsten som organisation och socialsekreterares erfarenheter och upplevelser av att arbeta med våldsutsatta kvinnor sett utifrån organisationsteori. Vi har valt att endast avgränsa oss till ensamstående kvinnor och inte kvinnor med barn på grund av omfattningen av arbetet men vi är väl medvetna om barnrättsperspektivet och hur det skulle kunna påverka socialtjänstens arbete när barn är med i bilden.

Mot bakgrund av studiens fokus är syftet tudelad. I första hand avser vi att undersöka vilka resurser socialsekreterare inom enheten för försörjning och ekonomiskt bistånd upplever att de har för att tillgodose våldsutsatta kvinnors behov av stöd samt hur det i praktiken leder till konkreta insatser. Med konkreta insatser menas möjlighet till försörjning och boende. Eftersom vi även avser att undersöka tillgången till långsiktigt boende för våldsutsatta kvinnor blir den andra delen av syftet att undersöka samarbetet mellan ekonomiskt bistånd och de enheter som har hand om boendefrågan. Vi vill poängtera att syftet inte är att utreda själva arbetsprocessen men hur socialsekreterare upplever att de faktiskt har resurser att göra sitt arbete på bästa möjliga sätt utifrån lagstyrning, interna regelverk och organisatoriska krav.

Till följd av syftet har följande frågeställningar formulerats:

- Hur upplever socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd sina möjligheter och resurser att hjälpa våldsutsatta kvinnor?
- Hur upplever socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd sitt handlingsutrymme i förhållande till resurser och organisatoriska krav i arbetet med våldsutsatta kvinnor?

Med resurser menar vi möjligheten till samarbete mellan socialtjänstens olika enheter för att hitta långsiktiga lösningar både vad gäller ekonomisk stabilitet och möjligheten till permanent bostad.

1.2 Disposition

I följande avsnitt kommer vi att redogöra för studiens upplägg. Inledningsvis presenteras studiens fokus och problemformulering, vilket utgör grunden till varför studien är viktig både ur ett samhälleligt perspektiv och för socialt arbete. Det samhälleliga perspektivet i denna studie innebär att klargöra att kvinnovåld tyvärr är något vanligt förekommande och är således viktigt att belysa inom socialt arbete och övrigt i samhället. Vi vill med syftet och frågeställningarna lyfta de upplevelser och erfarenheter socialsekreterare har i arbetet med våldsutsatta kvinnor utan att ge varken en negativ eller positiv bild av arbetet men belysa hur organisationsstrukturer kan påverka detta arbete och således förstå socialtjänstens arbete på ett djupare plan. Bakgrundsavsnittet i denna studie lyfter kortfattat upp de aspekter som studien utgörs av. Detta för att läsaren ska få en inblick i hur omfattande våld i nära relation är, hur socialtjänsten arbetar och vilka resurser som finns att tillgå i arbetet med våldsutsatta kvinnor. Vår ambition är att du som läsare ska få en förståelse för hur studien är uppbyggd innan vi går in djupare på det teoretiska ramverk som studien består av.

Det teoretiska ramverket som studien präglas av utgår från två generella angreppssätt för att kunna redogöra för hur vi ska förstå socialtjänstens organisationsstruktur och vad det innebär för resursfrågan och handlingsutrymmet. Innan vi presenterar det teoretiska ramverket har vi även redogjort för tidigare forskningsområde som presenterar de huvudsakliga områdena vi har kunnat kartlägga inom arbetsområdet med våld i nära relation som vi därefter bygger vidare på och utvecklar i teoriavsnittet. I kapitel 4.3 har vi gjort ett försök till att visa hur vi avser att operationalisera våra teorier och har tagit ut grundläggande antaganden för att applicera på empirin och förstå de organisatoriska förutsättningar som socialsekreterare har i arbetet med våldsutsatta kvinnor.

Under resultatavsnittet börjar vi med att redovisa våra respondenter och vilka vi har intervjuat utifrån arbetslivserfarenhet och enheten socialsekreteraren arbetar inom. Resultatdelen består förutom att redovisa respondenternas svar också av att med hjälp av de teoretiska antaganden vi har tagit fram för att tolka och analysera respondenternas svar med hjälp av excerpt commentary unit-modellen. Slutligen har vi fört en diskussion av de svar vi har fått och tagit upp de motgångar som vi stött på under studiens gång och diskuterat andra angreppssätt som vi hade kunnat tillämpa i studien och därefter kommit fram till en slutsats.

Vi vill också säga några ord kring arbetsfördelningen då studien består av två författare. Författarna har i samförstånd haft en jämn arbetsfördelning och arbetsbörda då vi gemensamt diskuterat fram arbetets struktur och de teorier som intresserar oss. Båda författarna delar samma intressen kring frågor om våld i nära relation varför det kom som givet att vi skulle göra denna studie tillsammans. Vi har båda ansvarat för att denna studie har kommit till och har arbetat i samförstånd och tagit tillvara på varandras tankar och åsikter kring arbetsfördelningen.

2. BAKGRUND

Detta avsnitt avser att redogöra för viktiga begrepp och som lägger grunden till förståelsen för socialtjänsten som organisation, dess innehåll och styrning samt en av de målgrupper socialtjänsten arbetar med - våldsutsatta kvinnor. Vi har därför delat in redogörelsen i tre punkter där vi presenterar syftet med varje punkt enligt följande:

Vad är och innebär det att vara utsatt för våld i nära relation?

Syftet med att redogöra för denna punkt är att presentera vad våld i nära relationer är, vilka som blir utsatta och i vilken omfattning det sker. Vår avsikt är även att kunna beskriva våldets karaktär för att läsaren ska förstå dess konsekvenser utöver det mänskliga lidandet.

Hur arbetar socialarbetare inom Socialtjänsten med våldsutsatta kvinnor och vad definierar en socialsekreterares arbete? Vilka lagar och regler styr organisationen och hur är organisationen uppbyggd?

Syftet med att redogöra för denna punkt är att redogöra för det juridiska ramverk som Socialtjänsten arbetar efter och hur det styr organisationen och därmed arbetet med våldsutsatta kvinnor och vilka det är som jobbar inom socialtjänsten.

Försörjnings- och bostadsfrågan vilket förklarar vikten av försörjning och vikten av en bostad för våldsutsatta kvinnor.

Syftet med att redogöra för denna punkt är för att läsaren ska få en inblick i vår problemformulering och vikten av bostads- och försörjningsfrågan som en central del i arbetet med våldsutsatta kvinnor.

2.1 Våld i nära relation

Våld mot kvinnor är ett av de vanligaste brotten i Sverige och är en kränkning gentemot de mänskliga rättigheterna och Sverige har valt att ratificera dessa internationella överenskommelser (Socialstyrelsen 2016:9). FN:s generalförsamling antog 1993 "deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor" som även Sverige ställt sig bakom. I artikel 1 i deklarationen definieras våldet som alla "våldshandlingar gentemot det kvinnliga könet som resulterar i eller sannolikt resulterar i att kvinnor skadas eller lider fysiskt eller sexuellt, inklusive hotet om sådana handlingar, tvång eller godtyckligt frihetsberövande vare sig i det offentliga eller i privata." Begreppet "våldshandlingar" kan innefatta, men skall inte endast begränsas till följande:

- Fysiskt, sexuellt och psykiskt våld i familjen som misshandel, sexuella övergrepp, våldtäkt i äktenskapet, könsstympning och andra traditionella seder och handlingar som anses vara skadliga för kvinnan, våld relaterat till kvinnor i parrelationer och våld relaterat till utnyttjande av det kvinnliga könet (deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor 1993 artikel 2).
- Fysiskt, sexuellt och psykologiskt våld som förekommer i det allmänna rummet såsom våldtäkt, sexuella övergrepp, sexuella trakasserier på arbetet, i utbildningsinstitutioner och andra rum, trafficking och prostitution (deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor 1993 artikel 2).
- Fysiskt, sexuellt och psykiskt våld som utövas av staten, varhelst det förekommer (deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor 1993 artikel 2).

När det kommer till våld i nära relationer så är majoriteten av offren kvinnor där gärningsmannen ofta är en bekant eller närstående till kvinnan. Enligt Brottsförebyggande rådet (BRÅ) anmäldes 28 400 fall av misshandel år 2019. Den huvudsakliga målgruppen, cirka 31 % var kvinnor under 18 år där gärningsmannen identifierats som en närstående, en person som var i en relation med offret. Den motsvarande siffran för män låg på 6 % (Socialstyrelsen 2020:10). I statens offentliga utredningar (SOU 2014:49) fastslås det att våld i nära relationer är en folkhälsofråga eftersom det ofta leder till allvarlig fysisk och psykisk ohälsa för dem som blir och blivit utsatta. Att klassificera detta problem som ett folkhälsoproblem innebär även att samhället och myndigheter behöver ta ansvar och arbeta förebyggande vid tecken på hot och våld i nära relationer eftersom det utöver de fysiska och psykiska konsekvenserna även kan få sociala konsekvenser som isolering, arbetslöshet, ekonomiska problem, svårigheter med bostadssituationen, sjukskrivningar med mera (Socialstyrelsen 2016:15).

Utöver FN:S definiering av våld i nära relation har vi valt att ta ett ytterligare steg i vad vi i denna studie menar med våld i nära relation. Denna definiering baseras på den ekonomiska biten eftersom vi med stöd av forskning anser att våldet sträcker sig längre än den fysiska och psykiska biten. Den ekonomiska delen blir som ett verktyg för våldsutövaren att kontrollera sitt offer genom att styra dennes ekonomi. Det finns kvinnor som vittnar om att deras partner haft insyn över kvinnans ekonomi och där kvinnan behöver redovisa sina inkomster i ett syfte för förövaren att "äga" sitt offer eller blir bestulen värdesaker som smycken eller tvingas ta lån som de inte vill eller känner till (Hällen Moser och Sinisalo 2018:38). Detta skapar problem när och om kvinnan väljer att lämna sin våldsutövare. Vi skriver "om" eftersom det ekonomiska "ägandet" ofta är ett hinder för kvinnan att lämna eftersom hon inte kommer kunna försörja sig (Hällen Moser och Sinisalo 2018:38). När kvinnan väl väljer att lämna sin våldsutövare kan det på lång sikt även skapa problem för henne att få tillgång till bostad då hon är skuldsatt (Hällen Moser och Sinisalo 2018:42). Frågan kring bostad är också viktig eftersom en kvinna som lämnar på grund av våld hamnar i en akut bostadslöshet där möjligheten till social förtur i bostadskön kan vara helt avgörande, skriver Hällen Moser och Sinisalo (2018:48).

Det ekonomiska konsekvenserna har en tendens att även skapa en spiral av andra problem som stress och psykisk ohälsa vilket i sin tur leder till att kvinnan inte klarar av att arbeta eller i värsta fall förlorar sitt arbete. Detta i sin tur leder till sjukskrivning eller att kvinnan söker hjälp hos socialtjänsten. Oavsett så skapar detta stress i det sociala livet och påverkar således kvinnan i alla hennes livsutrymmen (Hällen Moser och Sinisalo 2018:48). Våld i nära relation kan således omfatta många definitioner och som uttrycker sig både genom fysiskt, psykiskt, sexuellt och ekonomiskt våld. Detta då våldet kan röra sig om rent fysiska skador som anses vara skadliga för kvinnan men även psykiskt som att utöva kontroll och även konsekvenserna av eftervåldet där även det ekonomiska våldet tar en stor plats.

2.2 Socialtjänstens arbete

Sverige har länge ansetts vara förebilden när det kommer till välfärdssamhällets struktur. Idén kring välfärdssamhället bygger på åtnjutande av olika säkerhetsnät som lika pension, vård- och barnomsorg för alla oavsett ekonomiska tillgångar, position i samhället och status på arbetsmarknaden. Detta system har dock "säkerhetshål" eftersom socialförsäkringsförmånerna inte inkluderar alla, då det ska vara den sista instans eller hjälp som marginaliserade i samhället vänder sig

till. Det inkluderar heller inte individer som har tillgångar såsom pengar eller något av värde som kan säljas vilket innebär att socialt bistånd inte är en rättighet utan en bedömning av hur mycket tillgångar man har (Ulmestig och Eriksson 2017:561). Den målgrupp som inte passar in i denna bedömningsmall får således sin ansökan om socialbidrag avslagen (Ulmestig och Eriksson 2017:561). I Sverige finns det en socialtjänst som hanterar ansökningar från det sociala trygghetssystemet i Sveriges samtliga 290 kommuner. De som arbetar med dessa ansökningar har minst en kandidatexamen i socialt arbete och har befogenheter som regleras i bland annat socialtjänstlagen (Ulmestig och Eriksson 2017:561).

Enheten för ekonomiskt bistånd har två huvudsakliga uppgifter och det är tillgodose självförsörjning och försörjning. Insatserna ska således utformas att klienten så fort som möjligt ska kunna klara av sin egen försörjning och detta görs genom att socialtjänsten ska bistå med hjälp inför det aktuella behovet den enskilde kan tänkas ha (Socialstyrelsen 2013:18). Socialtjänstens mål med deras arbete regleras i socialtjänstlagens 1 kapitel 1 § och 4 kapitel 1 §. Lagen fastslår därmed två huvudsakliga uppdrag - att den enskilde långsiktigt ska kunna klara sig utan ekonomiskt bistånd och bli självförsörjande. Under tiden har den enskilde rätt till ekonomiskt bistånd, alltså rätt till hjälp med försörjningen under vissa förutsättningar där det är socialtjänstens uppgift att göra en individuell behovsprövning (Socialstyrelsen 2013:18). I kontakten med den enskilde ligger således fokus på individens nuvarande ekonomiska situation och vilka insatser som behövs för att uppnå självförsörjning. Detta innebär att ansvar läggs på den enskilde och vad hen kan bidra med till sin egen försörjning, genom att bland annat vara aktivt arbetssökande på arbetsmarknaden (Socialstyrelsen 2013:20). Det får dock inte bortses ifrån att självförsörjning nödvändigtvis innebär försörjning genom arbete (Socialstyrelsen 2013:19), specifikt i kontakten med våldsutsatta kvinnor som på grund av det våld de utsatts ifrån inte kan ta ett aktivt arbete på arbetsmarknaden på grund av psykisk ohälsa eller andra fysiska problem (Socialstyrelsen 2013:19).

Det sociala trygghetssystemet är således en viktig källa i att hjälpa våldsutsatta kvinnor att komma på benen både kortsiktigt och långsiktigt (Ulmestig och Eriksson 2017:565). Som vi har beskrivit i föregående kapitel kan den kvinna som lämnar sin våldsutövare behöva hjälp med både bostad och försörjning och kommer därför i kontakt med socialtjänsten för att få hjälp med dessa frågor. Huruvida någon har rätt till ekonomiskt bistånd regleras av socialtjänstlagens 4 kapitel som fastslår att socialtjänsten ska ta hänsyn till behov av stöd och hjälp för kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående. Hjälpen ska endast inte ska begränsas till försörjning utan omfattar även livsföringen i övrigt. Ekonomiskt bistånd för sin livsföring i övrigt innebär att den enskilde kan avse kostnader för hälso- och sjukvård, tandvård, glasögon, hemutrustning, flyttkostnader, spädbarnsutrustning, umgängesresor, avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter, rekreation, begravning och skulder (SOSFS 2013:11).

2.2.1 Ramlag och individuell behovsprövning

Socialtjänstlagen är formad som ramlag vilket innebär att innehållet i lagen är öppen för tolkning och det blir således en bedömningsfråga för vilka insatser och stöd som är nödvändiga för att uppnå de mål som anges i förhållande till medborgarna (Stranz 2007:12). Tolkningen av socialtjänstlagen kan även skilja sig från fall till fall då varje ärende utgörs av en individuell behovsbedömning.

Detta i sin tur kan leda till att rätten till bidrag kan variera mellan handläggarna och även kommun till kommun. Det som ger rätt till bidrag i en kommun ger nödvändigtvis inte rätt i grannkommunen eftersom det även finns lokala regler och bestämmelser att tillgå utöver socialtjänstlagen (Stranz 2007:13–14). Orsakerna till detta kan delvis bero på att vissa kommuner är mer generösa helt enkelt (Stranz 2007:14) och att även individuella egenskaper hos handläggaren spelar roll för bedömningen av rätten till bidrag (Stranz 2007:15).

Utöver socialtjänstlagen så styrs och agerar även socialtjänsten under kommunens socialnämnd som är politiskt tillsatt. Socialtjänsten agerar alltså under tillsyn av socialnämnden och ansvar över att varje individ får det stöd och hjälp som den behöver (2 kap. 1 § SoL). Detta innebär att socialtjänsten behöver ge stöd och hjälp i frågor som berör omsorg, vård och service, ge upplysningar och råd, ekonomisk hjälp och annat bistånd (3 kap. 1 § SoL). Det övergripande arbetet regleras alltså i Socialtjänstlagen ovannämnda kapitel. Utöver målen med socialtjänstens arbete så inleds socialtjänstlagen med inledande principer om allas lika värde, rätt till trygghet, vård och omsorg (1 kap. 1 § SoL).

Till skillnad från andra socialpolitiska förmåner bygger rätten till ekonomiskt bistånd inte på principen om att det ska finnas ett inkomstbortfall som i fallet med rätten till sjukpenning till exempel. Istället bygger rätten till ekonomiskt bistånd på en individuell behovsprövning som ska se till det enskilda hushållets behov (Socialstyrelsen 2013:22). Om rätten till bistånd finns så beviljas den enskilde bistånd för skäliga kostnader som ingår i riksnormen men även andra behovsposter som ligger utanför riksnormen såsom nödvändig livsföring där det görs en individuell behovsbedömning om vad som anses vara skäligt (Socialstyrelsen 2013:22), vilka vi nämner om i avsnitt 2.2. I fallet med våldsutsatta kvinnor kan denna individuella behovsbedömningen vara svår att förutse eftersom det inte är alla kvinnor som berättar att de blivit utsatta när de kommer som biståndssökande. Det är upp till handläggaren om hen misstänker att det förekommit våld i hemmet att kunna ställa rätt frågor (Socialstyrelsen 2013:25). Detta görs genom en standardiserad bedömningsmetod som kallas för FREDÅ som består av tre hörnstenar som kortfrågor i form av ett formulär, beskrivningar till socialsekreterare för att förstå i vilken omfattning klienten blivit utsatt för våld samt farlighetsbedömning som avser att ge en bild av risken för fortsatt våld och dödligt våld (Socialstyrelsen 2014:7). Denna metod tillsammans med andra bedömningsgrunder kan innebära betydande förändringar i arbetet med att identifiera kvinnor som blivit utsatta för våld i nära relation (Socialstyrelsen 2014:9).

2.3 Försörjning- och bostadsfrågan

Försörjning- och bostadsfrågan är en central del i arbetet med våldsutsatta kvinnor eftersom våldsutsatta kvinnor ofta har en gränsöverskridande problematik som både berör stödbehov, skyddsbehov och bostadsbehov. En kvinna som behöver fly en våldsam relation lämnar ofta sitt liv bakom sig såsom arbete och bekantskap vilket kan försätta kvinnan i ekonomisk knipa (Ekström 2018:133). Ekström (2018:132–133) har i en studie intervjuat socialarbetare där majoriteten av dem uttrycker en boenderelaterad problematik som hämmar dem i deras arbete med våldsutsatta kvinnor (Ekström 2018:133).

Det är även viktigt att förstå att samtliga behov inte behöver utesluta varandra utan den våldsutsatta kvinnans behov kan variera över tid och rum och kan delas

in i kortsiktiga och långsiktiga behov. De kortsiktiga behoven kan beröra akuta frågor som placering på skyddat boende där kvinnan akut behöver lämna sin partner som utsätter henne för våld. Det långsiktiga behovet innebär hur kvinnan ska hitta ett permanent boende för en stabil vardag (Ekström 2018:133). Själva bostadsfrågan lyfts upp som ett problem för socialarbetare vilket även skapar ett dilemma då det räknas som ett av de viktigaste behovsområdena för våldsutsatta kvinnor (Ekström 2018:133). Dilemmat ligger i att socialarbetare inte har en praktisk möjlighet att faktiskt erbjuda bostäder, dels på grund av bostadsbristen men även att Socialtjänsten är beroende av att kommunala eller privata hyresvärdar som inte alltid erbjuder bostäder då kvinnan försatts i ekonomiska skulder då hon lämnat den våldsamma relationen (Ekström 2018:133; Socialstyrelsen 2016:15). De ekonomiska konsekvenser som tidigare nämnt kan orsaka också bostadsproblem då kvinnan dragit på sig ekonomiska skulder och dyrare levnadskostnader i samband med en förändrad livsstil (Socialstyrelsen 2016:17–18).

Bostadsfrågan är även en högst aktuell politisk fråga och ledamöter från Socialdemokraterna har lämnat in en motion för förslag till riksdagen där man tar upp bostadsfrågan som en viktig punkt att förbättra våldsutsatta kvinnors situation på bostadsmarknaden för att dem ska kunna lämna en destruktiv relation. Motionen tar upp den politiska aspekten där bostadspolitiken gått ut på att vara ett investeringsprojekt snarare än en social rättighet där alla ska ha tillgång till bostad oavsett ekonomiska förutsättningar (motion 2019/20:3187). Motionen hänvisar till statistik från kvinnojourförbundet Unizon som konstaterar att långsiktiga boendelösningar för våldsutsatta kvinnor som bor på jourboende är svår, detta då det finns brist på billiga hyresrätter, avsaknaden av förturssystem och avsaknad av kommunal bostadsförmedlingen vilket försvårar bostadssituationen ännu mer för dessa kvinnor (motion 2019/20:3187). Unizon skriver också att våldsutsatta kvinnor ofta inte har kapital att köpa bostad eller så har de inte tillräckligt med kötid för att hyra en bostad vilket slår hårt mot målgruppen (Unizon 2021).

2.4 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan vi säga att vår studie berör olika delar inom socialtjänsten, dels den enhet som arbetar med bostadsfrågan men även enheten för ekonomiskt bistånd dit kvinnorna vänder sig för att få hjälp med försörjningen. Den ena enheten arbetar med att stötta kvinnan och identifiera hotbild som måste finnas för att Socialtjänsten ska kunna ordna med skyddat boende. Vi är förvisso medvetna om att det finns studier som bland annat Ekström (2016) lyfter fram där hon har gjort intervjuer med socialarbetare och att de bland annat lyfter bristen på bostäder som ett dilemma och problem utifrån bostadsbristen och deras faktiska handlingsutrymme. Vår förhoppning är att vi utifrån våra teoretiska ansatser ska kunna få en inblick i och fördjupa oss i hur organisationsstyrning kan påverka arbetet med våldsutsatta kvinnor inom Socialtjänsten.

Eftersom vi ska titta på organisationsstyrningen inom Socialtjänsten innebär det att vi med socialarbetare menar personer som jobbar på Socialtjänsten som vi härnäst nämner som socialsekreterare.

Som vi har redogjort finns det flera olika enheter inom socialtjänsten och vi har valt att avgränsa oss till enheten för ekonomiskt bistånd och hur socialsekreterare upplever samarbetet med andra enheter inom organisationen som hjälper till med kort- och långsiktiga lösningar för boendet till våldsutsatta kvinnor. Varför vi har

valt att fokusera på specifikt kvinnor som målgrupp är för att statistik som vi presenterat pekar på att majoriteten av de som utsätts för våld i nära relation är kvinnor där Socialstyrelsen klassat det som ett folkhälsoproblem. Eftersom utfallet på vem som får rätt till stöd och hjälp av socialtjänsten kan se olika ut från kommun till kommun men även handläggare till handläggare avser vi även att titta på det faktiska handlingsutrymme socialsekreterare har i förhållande till organisatoriska faktorer såsom byråkratiska regler och strukturer.

3. KUNSKAPSÖVERSIKT

Detta avsnitt avser att presentera relevant forskning som är kopplad till studiens syfte och ämnesområde. Med relevant forskning menas forskning som kan kopplas till socialtjänsten som organisation och hur organisationsstrukturen påverkar arbetet med våldsutsatta kvinnor i form av handlingsutrymme. De sökmotorer som vi har tillämpat för att gå igenom tidigare forskning består av databasen Libsearch som tillhör Malmö universitet samt nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) som överblickar och analyserar forskning och erfarenhetsbaserad kunskap inom området mäns våld mot kvinnor. Med utgång från dessa databaser har vi gjort en första sökning för att kartlägga de artiklar och publikationer som finns inom området. Därefter har vi utgått från en strategi som innebär att vi tittar på vilka andra forskare och författare studierna omnämner och refererar till. Enligt Bryman (2018:49) är denna strategi relativt vanlig och bygger på att man först identifierar vad som finns på fältet och bygger därefter vidare utifrån det. Det underlag som står för kunskapsöversikten är alla akademiskt granskade, så kallat peer-reviewade och vi har använt sökord på svenska och engelska som socialtjänsten, socialarbetare, organisation, våldsutsatta kvinnor, handlingsutrymme, ekonomiskt bistånd, erfarenheter och upplevelser.

3.1 Socialtjänstens praktiska arbete med våldsutsatta kvinnor: före och efter uppbrottsprocessen

Mäns våld mot kvinnor är inte ett nytt fenomen och har länge varit föremål för diskussion. trots att synen på våldet förändrats från att det ska anses vara ett problem inom hemmet alla fyra väggar till att blottas i det offentliga så finns det rapporter som visar på att socialtjänsten misslyckas med att hjälpa våldsutsatta kvinnor och stigmatiserar dem snarare än att se dem som faktiska offer (Ekström 2015:662). Det har visat sig att kvinnors negativa erfarenheter med socialtjänsten hämmar dem från att söka hjälp då deras föräldraskap ofta blir ifrågasatt när de söker hjälp hos socialtjänsten (Ekström 2015:662). Detta trots att våldsutsatta kvinnor med barn ska vara prioriterade än våldsutsatta kvinnor utan barn (Ekström 2015:663).

Det finns en hel del forskning kring våldsutsatta kvinnors behov före och efter uppbrottsprocessen. Forskningen fokuserar bland annat på processen innan kvinnan vågar lämna sin våldsutövare och de behov och stöd som kvinnor anses behöva vara tillgodosedda innan hon lämnar. Forskning kring processen efteråt handlar om vikten av det stöd kvinnan upplever att hon får av myndigheter såsom försörjning och boende. I Holmberg och Enander bok *varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser* (2004) fokuserar studien på kvinnans situation och det sociala nätverk kvinnorna har och vikten av det sociala nätverket som ett steg i att våga lämna relationen. Studien tar även upp de hinder som finns och som gör att kvinnor stannar kvar längre i en relation än nödvändigt och önskat. Det inkluderar bland annat känslor av skam och rädsla och hur dessa kvinnor ska uppfattas av allmänheten och myndigheter (Holmberg och Enander 2004:166). En viktig del i första fasen av uppbrottsprocessen menar Holmberg och Enander är när kvinnan börjar tvivla och söka alternativ och hur denna process fångas upp då det kan vara avgörande för huruvida kvinnan väljer att ta steget att lämna relationen (Holmberg och Enander 2004:115–116).

Forskning kring våldsutsatta kvinnors uppbrottsprocesser kan således delas in i två läger där den ena delen fokuserar mycket på vad som händer innan uppbrottsprocessen och vad som leder till att kvinnan faktiskt vågar lämna. Den andra delen av forskningen fokuserar mycket på vikten av vad som leder till uppbrottsprocessen och händelserna efter att kvinnan har lämnat. Även om svensk forskning kring socialtjänstens stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor är begränsad jämfört med forskning som fokuserar på själva uppbrottsprocessen pekar den forskning som finns mot vad gäller efterskedet att det finns organisatoriska problem inom socialtjänsten som försvårar arbetet med våldsutsatta kvinnor (Ekström 2015:663). Ekström argumenterar vidare med hjälp av annan forskning av Von Schantz Lundgren (2011) att det finns ett samband mellan kvinnors negativa erfarenheter och maktpositionen som socialarbetare besitter och att dessa kvinnor bland annat känner att de inte får adekvat hjälp av socialtjänsten (Ekström 2015:663). I en annan studie som tar upp socialarbetares insatser när det kommer till våldsutsatta kvinnor visar det sig att socialarbetare känner en viss komplexitet med att arbeta med våldsutsatta kvinnor och specifikt de som lider av ett missbruk. Faktorer som tids- och kunskapsbrist, krångliga regelverk och bristen på ledarskap påverkar socialarbetarnas arbete på ett negativt sätt (Kunins et al. 2007:251, 253, 254). Studiens slutsats visar på att våldsutsatta kvinnors chans till att få stöd och hjälp hade förbättrats om socialarbetare hade haft rätt kunskap och resurser samt ett bättre samarbete inom myndigheten (Kunins et al. 2007:256).

Utöver Ekström finns flera andra studier som går i linje med de problem som Ekström tar upp. En studie som Ulmestig och Eriksson (2017) gjort visar att arbetet som socialtjänsten gör är viktigt att försörjning just är en stor fråga för kvinnan eftersom det ger tillgång till kontroll över hennes egen ekonomi. Försörjning öppnar inte bara vägen för basala rättigheter som mat och tak över huvudet men också delaktighet i samhället. Kvinnor som blivit utsatta för våld i nära relation har ofta blivit frångått denna kontroll och det är därför viktigt att de ges kontrollen över sina liv igen för att kunna leva ett fullständigt liv. Huruvida en kvinna berättigas socialbidrag är alltså nyckeln till att motverka att kvinnan går tillbaka till sin våldsutövare och samtidigt stötta henne inför framtiden. I Ulmestig och Erikssons studie där de intervjuat ett flertal kvinnor visade det sig att stödet från socialsekreterare var oerhört viktigt och att det endast inte handlade om försörjning men engagemanget som socialsekreteraren visade spelar även stor roll. Upplevelsen bland dessa kvinnor var blandad och även om kvinnorna kände att de fick hjälp så mötte inte de upp till samtliga behov som kvinnorna kände att de var beroende av (Ulmestig och Eriksson 2017).

I en studie av Rickard Ulmestig och Alexandru Panican (2015) som gjorts med hjälp av 13 semistrukturerade intervjuer visar det sig att bedömningen om rätt till stöd och hjälp av kan variera från kommun till kommun. Upplevelserna baseras som sagt på 13 semistrukturerade intervjuer med våldsutsatta kvinnor som varit i kontakt med socialtjänsten i olika kommuner (Ulmestig och Panican 2015:323). Vad det beror på menar Ulmestig och Panican kan handla om att det finns kunskapsbrist inom socialtjänsten och att kommunerna istället prioriterar organisationens ekonomiska resurser till annat än de våldsutsatta kvinnornas akuta behov av stöd och hjälp. Detta förvärrar den våldsutsatta kvinnans redan utsatta situation eftersom den ekonomiska tryggheten kan komma att spela en avgörande roll för huruvida kvinnor känner att de får den hjälp de behöver. Den ekonomiska frågan är alltså en viktig aspekt då våldsutsatta kvinnor får långsiktiga problem

med försörjningen efter att de lämnat sin våldsamma partner (Ulmestig och Panican 2015:326). Möjligheten till att bidra till konkreta insatser som självförsörjning och bostad är således viktiga faktorer för att kvinnan ska få det stöd och den hjälp som forskning pekar på att kvinnor säger sig behöva.

Internationell forskning som är oberoende av den svenska socialtjänstens sätt att arbeta lyfter fram liknande slutsatser om att försörjningsfrågan är viktig för att kvinnan ska våga lämna en våldsam relation (Haesler 2013, Adams et al. 2012). Precis som Ulmestig och Panicans studie (2015:324) menar att den ekonomiska tryggheten som anses väga tyngst visar internationella studier att kvinnor som kommer i kontakt med professionella i första hand erbjuds psykosocialt och juridiskt stöd när dem egentligen önskar stöd i form av boende och försörjning (Ulmestig och Panican 2015:324; Haesler 2013:26–27; Adams et al. 2012:1362).

Ytterligare problem som begränsar den hjälp kvinnor upplever att de får handlar om den byråkratiska kultur som råder inom socialtjänsten. Kvinnorna upplever att handläggningen bland socialarbetare är så byråkratisk att det gör att våldsutsatta kvinnor hamnar i kläm, ett exempel som Ekström återberättar är att det ställs orimliga krav på våldsutsatta kvinnor att lämna in handlingar som biståndshandläggare kräver “en av kvinnorna berättar att när hon vände sig till socialtjänsten fick hon besked att hon var tvungen att lämna in en mängd dokument för att kunna få sin ansökan om ekonomiskt bistånd prövad. Dessa dokument fanns i den bostad hon och mannen hade delat och eftersom hon var rädd för att bli misshandlad igen hade hon ingen möjlighet att hämta dem” (Ekström 2018:131).

I båda Ulmestigs, Panicans (2015) och Ekström (2018) studier framgår det även organisatoriska problem inom socialtjänsten. De socialarbetare som arbetar med att stötta våldsutsatta kvinnor finner svårigheter i att samarbeta med de som arbetar med ekonomiskt bistånd. Våldsutsatta kvinnor har ofta en gränsöverskridande problematik där de både behöver stöttning och traumabehandling samtidigt som det ekonomiska biståndet kan vara ett stöd för att ordna med det praktiska i livet (Ekström 2018:131–132). En orsakerna till att det gränsöverskridande samarbetet mellan socialtjänstens olika enheter inte fungerar är bland annat den bristande kunskapen om våld i nära relation, olika riktlinjer och regelverk samt en hög arbetsbelastning (Ekström 2018:132). Ekströms studie visar också att bostad är en viktig aspekt då en bostad kan uppfylla kvinnors skyddsbehov där bostaden blir som en fristad för kvinnor som behöver gömma sig från sin man (Ekström 2018:132–133), men även ett bostadsbehov som innefattar att våldsutsatta kvinnor får bo med andra och även ett bostadsbehov vilket innebär att kvinnan behöver fly från sin man (Ekström 2018:133). Tyvärr visar det sig att det inte är så enkelt för socialtjänstens handläggare att uppfylla behovet av en bostad och att man ofta lägger ansvaret på kvinnan att hitta ett boende, oavsett resurser och kapacitet som kvinnorna besitter (Ekström 2018:133). De socialarbetare som har intervjuats i Ekströms studie säger att detta sätter en stor press på dem då de vill kunna hjälpa kvinnor i behov men inte har de rätta verktygen för de och att det inte är så lätt att erbjuda en bostad (Ekström 2018:134).

3.2 Socialtjänsten som organisation

För att få inblick i hur socialtjänsten arbetar med att konkretisera insatser till våldsutsatta kvinnor behövs en inblick i socialtjänsten som organisation. Sådan forskning finns det en del om och den fokuserar för det mesta på två perspektiv - relationen mellan socialtjänsten och klienter eller socialtjänstens organisation. Det vi är intresserade av är forskning kring socialtjänstens organisation. Både äldre och mer modern forskning är överens om organisationen består av byråkratiska hinder som hämmar klientarbetet. Larsson och Morén (1988) har bland annat gjort en studie i hur man ska tolka och förstå organisationsteori i förhållande till socialt arbete - det vill säga arbetet med faktiska människor och vilka hinder och begränsningar detta innebär. Mer modern forskning konstaterar samma sak - socialtjänstens handlingsutrymme är litet då den till största delen styrs av byråkratiska regler, lagar och regelverk (Bergmark och Lundström 2008a). Trots att det skiljer sig 20 år mellan studierna så kommer forskarna fram till samma slutsats: socialtjänsten som organisation är byråkratisk och styrs av lagar, regler, administrativa rutiner vilket lämnar lite handlingsutrymme till socialsekreterare att fatta egna beslut.

Vad gäller studier kring handlingsutrymme finns det forskning kring utmaningar som socialarbetare stöter på i deras yrkesroll. Bland annat Svensson et al. (2008) har gjort en studie som visar på att arbetet är en utmaning då man som socialarbetare behöver balansera mellan de krav som organisationen sätter på en och de krav klienten har på en. Någonstans däremellan hamnar handlingsutrymmet vilket har visat sig skapa en stor stress och utmaning för socialarbetare eftersom att de ständigt slits mellan lojalitet och plikten till organisationen och samtidigt kunna verka för klientens bästa vilket ibland kan krocka (Svensson et al. 2008). Studien visar även att resurser spelar en stor roll i frågan om vilket handlingsutrymme socialsekreterare har att spela med. Resursfrågan är särskilt viktig att poängtera menar Svensson et al. (2008) eftersom de tar upp maktrelationen mellan socialsekreterare och klient där klienten ofta är i underläge eftersom socialsekreterare genom sitt beslutsfattande både kan ge positiva men även negativa besked till klienten. Vikten av att ha tillgång till resurser kan således påverka handlingsutrymmet vilket även bekräftas av en studie som Bergmark och Lundström har gjort (2008b). Ett begränsat handlingsutrymme och dess konsekvenser för socialsekreterare som Svensson et al. tar upp i sin studie (2008) bekräftas även av Ekström som har intervjuat flera socialsekreterare där dem berättar att de känner sig handlingsförlamade och kluvna då de på bästa sätt vill hjälpa klienterna men inte har tillräckligt med handlingsutrymme för att fatta de beslut som klienterna förväntar sig av dem (Ekström 2018).

Även internationella studier har forskat kring relationen mellan handlingsutrymme och lojalitet till lagen och organisationen. En av de forskarna är Lipsky (2010) som likt med svenska studier menar att socialarbetare slits mellan lojalitet till organisationen och klienten och kallar statsanställda för gräsrotsbyråkrater då de styrs av byråkratiska regelverk vilket hämmar dem i sin yrkesroll (Lipsky 2010). Lipsky fokuserar förvisso mindre på resursfrågan utan mer på juridiska och administrativa aspekter. Lipsky menar att det istället är dessa faktorer som påverkar handlingsutrymmet för socialarbetare, även om det indirekt skulle kunna innebära att organisationens styrning påverkar resurserna som socialarbetare har. De juridiska och administrativa aspekterna påverkas även av den hierarkiska ordningen i organisationen vilket betyder att de som sitter på en högre position

förväntar sig ett visst utfall för de som är på "golvet", de så kallade Lipskys studie visar att handlingsutrymmet påverkas negativt utav detta då gräsrotsbyråkraterna de behöver leva upp till chefen och organisationens förväntningar och samtidigt leva upp till de förväntningar klienterna har. I slutändan handlar det således om en lojalitetsfråga där de utifrån de omständigheter som råder får göra det bästa av (Lipsky 2010).

3.3 Sammanfattning

Utifrån den presenterade tidigare forskningen som vi har gått igenom kan vi konstatera att socialsekreterare arbetar under en kamp mellan lojalitet till organisationen, sitt yrke och klienterna. Detta är ett viktigt konstaterande då vi även kan se att forskning kring kvinnors upplevelser av socialtjänsten är negativ och att det finns en konsensus bland de våldsutsatta kvinnorna. Upplevelserna talar för sig själv och har tre punkter gemensamt:

Kvinnornas materialistiska behov blir oftast inte tillgodosedda

Utöver en socialtjänst som erbjuder samtals- och emotionellt stöd till våldsutsatta kvinnor visar studier att det finns ett ytterligare behov av materiellt stöd såsom till exempel försörjning och bostad.

Det saknas kunskap kring våld i nära relationer mellan de olika enheterna inom socialtjänsten

Den forskning som vi kartlagt pekar ut problemet med att socialtjänstens olika enheter endast har kunskap kring det ämnesområde som de handlägger och att kunskaperna kring våldsutsattas behov och att förståelse för att gränsöverskridande kompetensöverföring är nödvändig.

Samarbetet mellan de olika enheterna är svag

Oftast har våldsutsatta kvinnor en komplex problematik som inte berör ett typ av område, som till exempel samtalskontakt. Att lämna en våldsamt relation kan leda till flera andra konsekvenser än just psykiska och fysiska och där behöver socialtjänsten synkronisera bättre mellan de olika enheterna för att på bättre sätt kunna bemöta den våldsutsatta kvinnans behov.

Dessa tre punkter är de som vi huvudsakligen har kunnat kartlägga i den tidigare forskning som vi har sökt ut. Svaret på varför det finns brister i Socialtjänstens bemötande med våldsutsatta kvinnor skulle kunna förklaras utifrån en organisatorisk nivå enligt vissa forskare som menar på att det egentliga problemet ligger inom organisationen och de krav som den lägger på socialsekreterare samt det handlingsutrymme socialsekreterare faktiskt har eller inte har på grund av byråkratiska regler och strukturer. De förklaringsmodeller som vi finner särskilt intressanta och som vi avser utveckla i det teoretiska ramverket är framförallt organisationen som struktur, byråkrati, handlingsutrymme och resurser.

4. TEORI

I detta avsnitt presenteras teorier som fokuserar på hur socialtjänsten som organisation påverkar socialsekreterarnas arbete med våldsutsatta kvinnor. Teorierna avser att analysera och hitta olika teman i våra intervjuer för att lägga grunden till hur vi ska förstå relationen mellan socialarbetare och våldsutsatta kvinnor som söker hjälp och stöd hos en myndighet.

När det talas om sociala problem oavsett om det är på en politisk eller vardaglig nivå finns det alltid en gemensam nämnare: de sociala problemen uppstår genom att samhället fungerar bristfälligt (Nygren 2013:150). Idén om att det är "systemet" som gör att vissa grupper drabbas av fattigdom, utslagning från arbetsmarknaden eller andra sociala problem handlar om att problemet ligger på en system- eller strukturnivå (Nygren 2013:150). Då denna studie fokuserar på socialtjänsten sätt att arbeta med våldsutsatta kvinnor är det således de som utgör systemet/strukturen. Enligt Järvinen (2013:294) kan Socialtjänstens arbete tolkas som ett maktspel mellan handläggare och klient där handläggaren besitter kontroll och makt genom lagar och regler där klienten är i beroendeställning. Järvinens studie fokuserar på våldsutsatta kvinnor och beskriver relationen mellan socialtjänsten och våldsutsatta kvinnor individer på varsin sida av skrivbordet - en osynlig gräns men som ändå speglar kontroll, makt och underlägsenhet mellan handläggare och klient (2013:295). Ett sätt att analysera och förstå denna maktstruktur förklaras av Max Weber som även kallar det för den byråkratiska strukturen vilket är den utgångspunkt vi kommer fokusera på för att förstå socialtjänsten som organisation och vad som styr socialarbetare i deras arbetsätt och yrkesroll.

4.1 Organisationsteori

För att förstå socialtjänsten som organisation behöver vi först och främst klargöra de ramar och regelverk som styr organisationen. I denna studie fokuserar vi på Max Webers modell som förklarar den byråkratiska strukturen och hur den ska förstås. Webers teori bygger på intresset av maktsystem, deras samhällsmässiga grundlag och funktionssätt (Lindkvist et. al 2014:27). Enligt Weber förklaras byråkrati innefatta en organisation som består av hierarkier av individer som specialiserar sig på administration efter regler, vilket i sin tur innebär att individer inom denna struktur utövar makt med hjälp av byråkratin (Lindkvist et. al 2014:27). Detta tanke sätt innebär att det byråkratiska systemet som organisationer bygger på utgör ett maktinstrument och skapar hållbara institutioner som utgör "ryggraden i politiska system" (Lindkvist et. al 2014:28–29). Webers förklaringsmodell bygger på a) arbetsdelning och specialisering, b) hierarkisk struktur, c) generella regler samt d) karriärsystem.

A. Arbetsdelning och specialisering

Med arbetsdelning och specialisering menar Weber att en byråkrati består av olika individer som är specialiserade inom olika arbetsområden (Lindkvist et. al 2014:50). Applicerar man detta utifrån Socialtjänsten kan man se att socialtjänstens arbete kan delas in i olika enheter där vissa jobbar med ekonomiskt bistånd, andra med våld i nära relationer, missbruksenheter osv (Grell et. al 2013:226). Denna uppdelning kan både ha sina för- och nackdelar där nackdelen kan leda till att en alltför stor uppdelning leder till kompetensbrist. Det är inte alltför sällan som klienter har en komplex problematik vilket leder till att behovet

av hjälp måste vara gränsöverskridande mellan de olika enheterna inom socialtjänsten vilket kan skapa problem då de olika enheterna är specialiserade inom sin egen förmån (Grell et. al 2013:229).

B. Hierarkisk struktur

Med hierarkisk struktur menar Weber som bygger på ett system med över- och underordnade befattningar. De med större befogenheter har tillsyn över de med mindre befogenheter (Lindkvist et. al 2014:50). För att applicera detta inom socialtjänstens ramar så kan detta i praktiken innebära att det finns en enhetschef med underordnade - socialarbetare. Organisationen styrs i sin tur av politiska beslut som fattas av regeringen.

C. Generella regler

Med generella regler menar Weber att byråkratin bygger på olika uppsättningar av generella regler. När det kommer till offentlig förvaltning kan det handla om lagbestämmelser som styr organisationen (Lindkvist et. al 2014:50–51). I arbetet med människor så är grunden den moralen där dess principer ska upprätthålla samhällets moraliska värden genom att intervensera i människors liv (Levin 2013:29). Det handlar alltså om en moraliskt reglerande praktik där bland annat socialtjänstens arbete ingår. Socialtjänstens arbete styrs dels av byråkratiska regler parallellt med administrativt arbete, beslutsfattande och dokumentation utifrån ett lagstiftningssystem (Levin 2013:32). Socialtjänsten utgår bland annat från Socialtjänstlagen som är en ramlag vilket innebär att det utöver lagar och paragrafer även finns ett handlingsutrymme att tolka lagen. Socialtjänstens mål regleras i 1 kapitlet 1 § i Socialtjänstlagen där det bland annat står att “samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor, aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inrikta på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.”

När det kommer till att uppfylla dessa mål och lagens tolkning finns det ett bedömningsutrymme för socialarbetaren att utifrån sin moraliska kompass ska kunna bedöma vad som är gott och acceptabelt samt vad som inte är acceptabelt när det kommer till tradition, kultur, levnadsvillkor, mänskligt beteende och lidande (Levin 2013:29). Arbetet som socialarbetare innebär en daglig kamp med moraliska principer och samhällets moraliska värderingar samt lagstiftningssystemen där man hela tiden måste göra individuella bedömningar utifrån klientens behov där målet är att garantera rättssäkerhet och korrekt myndighetsutövning (Levin 2013:31). Levin beskriver att professionellt socialt arbete innebär att “göra bedömningar som rymmer i mellanrummet mellan dessa krav; mellan klientens unika och uppenbara behov och organisationens lagar, regler och policy” (Levin 2013:31).

D. Karriärsystem

Med karriärsystem menar Weber att förutsättningarna för att arbeta i en byråkrati förutsätter någon typ av teoretisk utbildning såsom yrkesskola, universitet och högskola (Lindkvist et. al 2014:51). Individerna belönas utifrån deras kvalifikationer och vilja att genomföra ett bra arbete. Belöningen kan bestå av att personen blir anställd eller befordras och får en högre position (Lindkvist et. al 2014:51). För att göra ett bra arbete måste man även hålla sig inom ramarna för den byråkratiska strukturen vilket innebär att man i sitt arbete måste vara objektiv och tänka

rationellt och inte låta känslorna ta över (Levin 2013:33). Detta i sin tur innebär att yrkesprofessionen bygger på lagar och regler men även moralisk kompass som varje socialarbetare står mellan i sitt arbete och handlingsutrymme.

4.2 Handlingsutrymme

Michael Lipsky (2010:3) förklarar att individer som jobbar inom den offentliga sektorn levererar tjänster och service på order av staten och olika politiska beslut. Personer som arbetar inom den offentliga sektorn, som bland annat socialsekreterare kallas av Lipsky för gräsrotsbyråkrater som besitter en position som påverkar människors liv och möjligheter (Lipsky 2010:4). Gräsrotsbyråkrater kan därmed förstås vara statens förlängda arm som på deras begäran införlivar politiska beslut i arbetet med sina klienter (Lipsky 2010:4). Eftersom socialsekreterare styrs av en ramlag finns det inte några givna regler för hur arbetet ska utföras utan det handlar om avvägningar som behöver göras mellan klientens och organisations behov. Någonstans däremellan ligger handlingsutrymmet.

Lipsky menar att det handlingsutrymme som gräsrotsbyråkrater har ligger inom ramarna för organisationens krav och regelverk samt klientens behov. Handlingsutrymmet kan således vara den möjlighet eller handling som en socialsekreterare har eller saknar beroende på organisationens krav. Kraven som ställs kan antingen hämma socialsekreterarens handlingskraft eller frigöra möjligheter. Arbetet som socialsekreterare innebär att man bland annat arbetar efter Socialtjänstlagen som är en ramlag och ger ett visst tolkningsutrymme med hänsyn till organisationens krav (Stranz 2007:12). Utöver lagar, regler och praxis består även socialarbetarens handlingsutrymme av kunskaper, erfarenheter och resurser. Dessa kan delas in i materiella och icke-materiella resurser. Materiella resurser kan till exempel innefatta ekonomiska tillgångar och icke-materiella resurser innebär socialarbetarnas personliga egenskaper som kunskap, utbildning och erfarenhet. Både de materiella och icke-materiella resurserna är viktiga i klientarbetet då de definierar handlingsutrymmet en socialsekreterare har för att tillgodose klientens behov (Stranz 2007:21).

Lipsky menar även att utrymmet mellan vad en socialsekreterare vill göra och kan göra kan skapa ett dilemma då hen inte alltid har möjlighet att fatta de beslut som hen egentligen skulle vilja. Vad detta beror på kan handla om bristen på resurser eller organisationens krav som innebär en viss typ av arbetssätt (Lipsky 2010:16). En annan orsak som också hämmar gräsrotsbyråkraternas handlingsutrymme är den hierarkiska strukturen inom organisationen där gräsrotsbyråkrater befinner sig längst ner i pyramiden och har således inte tillräckligt med mandat att fatta de beslut som de egentligen hade önskat (Lipsky 2010:17).

4.3 Relationen mellan teori och empiri

Detta avsnitt har i fokus att sammanfatta och operationalisera de teoretiska begreppen och antaganden som ligger till grund för studiens analys. De teoretiska utgångspunkter vi har tillämpat utgår från organisationsteori och specifikt Webers byråkratimodell och Lipskys förklaring av handlingsutrymmet. Valet av teori motiveras med att vi vill undersöka hur den byråkratiska modellen som präglar socialtjänstens myndighetsutövning kan påverka arbetet med våldsutsatta kvinnor för att försöka utveckla en djupare förståelse för de utmaningar och förutsättningar som socialsekreterare står inför i deras yrkesutövande.

Resultatanalysens fokus kommer ligga på olika begrepp och antaganden som vi valt ut från Webers byråkratimodell och som presenteras i tabellen nedanför. Tabellens syfte är att visa hur vi avser att operationalisera teorin i empirin och använda det som ett verktyg för att tolka och analysera våra intervjuvar.

Tabell 1. Relationen mellan teori och empiri

1. Teori	2. Tema	3. Antaganden/påståenden
Arbetsdelning och specialisering	Organisation och effektivitet	- Mönster mellan organisatoriska aspekter och socialsekreterares upplevelser av att klara av sitt arbete med våldsutsatta kvinnor. - Mönster mellan tillgängligheten av resurser och socialsekreterares upplevelser av att kunna klara av sitt arbete med våldsutsatta kvinnor. - Mönster mellan resurser och förutsättningar.
Hierarkisk struktur	Engagemang och resurser	- Mönster mellan socialsekreterarnas engagemang/bemötande och tillgängligheten av resurser i beviljande av stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor. - Mönster mellan tillgängligheten av resurser i beviljandet av stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor.
Generella regler	Mål och kunskap	- Mönster mellan regler och juridik och hämmat handlingsutrymme.
Karriärsystem	Ledarskap	- Mönster mellan chefen och de förutsättningar som ges till socialsekreterare för att de ska klara av sitt arbete med våldsutsatta kvinnor. - Mönster mellan chefens krav och kvaliteten i arbetet med våldsutsatta kvinnor?

Tabellen presenterar hur vi avser att applicera det teoretiska ramverket på vårt resultat, de teman vi har funnit relevanta från de valda teorierna och antaganden som vi kommer fokusera på att undersöka i intervjumaterialet när vi gör vår innehållsanalys.

5. METOD

För att besvara studiens syfte har en kvalitativ metod tillämpats. Detta avsnitt redogör för metodologiska överväganden, metodval, datainsamling och dataanalys. Avsnittet börjar med att presentera de metodologiska överväganden vi har gjort för att komma fram till vald metod, en presentation av den valda metoden, urval och avgränsningar, datainsamling, dataanalys och forskningsetiska överväganden.

5.1 Metodologiska överväganden

Samhällsvetenskapliga metoder är ett sätt att analysera information och kunskap om den sociala verkligheten (Larsen 2018:20). Vid valet av metod föreställde vi oss därför tre tänkbara metoder: enkätundersökningar, intervjuer eller en litteraturstudie. Eftersom denna studie fokuserar på socialarbetares upplevelser och erfarenheter av arbetet med våldsutsatta kvinnor har vi valt en kvalitativ metod där vi samlar in vår data genom intervjustudier. Vi finner att detta som den bästa utgångspunkten jämförelsevis med kvantitativ metod som fokuserar på kvantifierade data, det vill säga siffror. Kvantitativ metod fokuserar på att inhämta viss typ av data och presentera resultatet i siffror, till exempel genom enkätundersökningar. Vi finner inte att en enkätundersökning om socialsekreterares upplevelser och erfarenheter hade varit det optimala tillvägagångssättet då ”upplevelser” och “erfarenheter” är svåra att mäta i siffror (Larsen 2018:31–32). Dessutom förutsätter en enkätundersökning för-formulerade frågor eller påståenden vilket kan vara en nackdel då man inte låter de verkliga upplevelserna faktiskt komma fram och att de för-formulerade frågorna är för avgränsade och inte ger utrymme till att ställa följdfrågor (Larsen 2018:35–36). Med kvalitativa metoder har forskaren större möjlighet till att få en bredare förståelse till vad som faktiskt undersöks genom att ställa följdfrågor vid en intervju, till exempel (Larsen 2018:36).

Precis som med kvantitativa metoder och beroende på studiens syfte så har kvalitativa metoder även sina nackdelar. En nackdel är att det är svårt att generalisera svaren man kommit fram till för att kunna dra en slutsats med kvalitativ metod. Det kan även vara så att personen som intervjuas svarar på ett visst sätt för att hen tror att det är det svaret som intervjuaren vill höra för att göra ett gott intryck, eller undviker att berätta om saker som inte är normativa. Även vid observationer kan de som observeras bete sig annorlunda eftersom de är medvetna om att de är observerade för att leda studien i en viss riktning (Larsen 2018:37). Det är även viktigt att påpeka att forskningsrönen, oavsett metod, inte behöver vara allmängiltiga för den enskilde individen eftersom det alltid finns undantag. Det som är intressant, och som är forskarens mål med studien är att hen genom sitt arbete ska kunna fastställa vad som gäller generellt för majoriteten (Larsen 2018:14). Det kommer alltid finnas individer som står utanför ramarna i forskningsrön, och detta är vi således medvetna om. Med tanke på den tidsram vi har för att skriva uppsatsen och studiens har vi bedömt att semistrukturerade intervjuer är mest lämpade för att besvara syftet med studien då vi vill fånga in socialsekreterares “upplevelser”. Vi kommer att formulera frågor som tar avstamp i det teoretiska ramverket och därefter analysera svaren med hjälp av en innehållsanalys.

5.2 Avgränsningar och Urval

Eftersom syftet med studien är att undersöka vilka resurser socialsekreterare upplever att de har för att tillgodose våldsutsatta kvinnors behov av stöd och hur det i praktiken leder till konkreta insatser så har vi valt att intervjua socialsekreterare som arbetar med försörjning och bostad (enheten för ekonomiskt bistånd) då vi med "konkreta insatser" menar behovet av försörjning och boende. Populationen är alltså socialarbetare där vi har gjort ett urval och valt att begränsa oss till specifika enheter inom organisationen. Det är även viktigt att poängtera att socialtjänsten arbetar med många olika frågor och det vi specifikt menar med "upplevelser och erfarenheter av socialarbetare" är hur dessa arbetar med att ge stöd och behov till våldsutsatta kvinnor utifrån socialtjänstlagen.

Vi valt att utgå från ett bekvämlighetsurval som innebär att vi utgår från de respondenter som finns tillgängliga (Bryman 2018:496). I praktiken har detta inneburit att vi har hört av oss till socialtjänsten och enheten för ekonomiskt bistånd. Det problematiska med att utgå från tillgänglighet är att vi i förväg inte kan veta hur många socialarbetare som kan tänka sig att ställa upp. Bryman (2018:506) menar att det kan vara svårt att avgöra hur många antal intervjuer som behövs för att studien ska vara tillförlitlig och generaliserbar men att man kan mäta antalet utifrån uppnådd "teoretisk mättnad" vilket innebär att datainsamlingen utgår från hur väl analysen är mättad och det inte går att hitta fler teman och mönster i materialet (Bryman 2018:501). Bryman (2018:507) tar dock upp att urvalsstorleken också kan påverkas av syftet med forskningen. Vi har valt att avgränsa oss till en medelstor stad och det finns de forskare som menar på att små urvalsstorlekar på färre än 20 personer skapar bättre förutsättningar för studien då det kan ge mer detaljerade data.

5.3 Intervjuedesign

Mot bakgrund av studiens syfte så har vi alltså valt att utföra en kvalitativ intervju med semistrukturerade frågor. En semistrukturerad intervju innebär att forskaren använder en flexibel intervjuguide med formulerade frågor som forskaren tar med sig till respondenten. Frågorna behöver inte ställas i en specifik ordning och det finns möjlighet till följdfrågor och diskussion till skillnad från en strukturerad intervju (Larsen 2018:139). Larsen (2018:139) poängterar även att forskarens uppgift under semistrukturerade intervjuer är att se till att intervjun håller en röd tråd och att svaren faktiskt besvarar studiens syfte och frågeställningar. Vår studie tar avstamp i det teoretiska ramverket och den intervjuguide som vi har formulerat fokuserar från de teman som framkommer i det teoretiska ramverket och frågorna bygger således på teorin. **Intervjuguiden hittas som bilaga 1.**

Vid intervjutillfället har vi informerat respondenten om syftet med vår studie och presenterat oss. Därefter har vi låtit respondenten presentera sig och även utlovat anonymitet. Vi har även informerat om att intervjuerna spelas in, där respondenten har fått ge sitt godkännande till det. Enligt Larsen (2018:156) som menar på att ett sätt att registrera intervjuer kan vara att spela in dem. Dessa behöver därefter transkriberas, alltså renskrivas, för att vi ska kunna hitta det essentiella i materialet. Att spela in intervjuer garanterar även att man som forskare får med allt det viktiga och det som respondenterna faktiskt har sagt (Larsen 2018:157). Vi har således valt att spela in våra intervjuer för att försäkra om att vi får med allt och så utförliga svar som möjligt i syfte att öka validiteten av studien.

5.4 Genomförande

Eftersom vi kommer att göra intervjuer är det viktigt att våra respondenter är införstådda med studiens syfte (Vetenskapsrådet 2013:13). Vi har därför informerat respondenterna i förväg vad studien handlar om, att deltagandet är helt frivilligt och kan avbrytas när som helst under studiens gång, **se bilaga 2 och 3**.

Till studien har vi genomfört sex intervjuer med socialsekreterare inom enheten för ekonomiskt bistånd under perioden 5 - 10 maj 2021. Vi har gjort ett strategiskt ställningstagande över att inte nämna deras geografiska position för att inte röja deras identiteter. Vi kom i kontakt med samtliga våra respondenter genom att skicka ut ett informationsbrev till olika socialkontor och har på så sätt fått ett brett urval av olika socialsekreterare runt om i landet.

När det väl var dags för intervjuerna så skedde dessa per telefon eftersom det pågår en pandemi med anledning av Covid-19. Samtliga intervjuer tog mellan 30 - 45 minuter och vi började med att säkerställa att våra respondenter förstätt syftet med studien. Därefter frågade vi respondenterna om vi fick spela in intervjuerna vilket ingen av respondenterna motsatte sig. Under intervjuerna följde vi vår intervjuguide och ställde även följdfrågor för att få ett mer djup i svaren när de sedan ska transkriberas. Transkriberingen, det vill säga att få ner intervjumaterialet i text (Bryman 2018:577) gjordes efter att samtliga intervjuer var klara genom att vi noga lyssnade på intervjuerna och skrev ner dem. Vi har uteslutit onödigt brus och ljud men även ord som inte tillför transkriberingen någon nytta, detta i enlighet med vad Bryman (2018:34) kallar för reduktion av data vilket innebär att man utesluter mängder av data för att göra dem meningsfulla. Slutligen har vi även för att säkerställa att vi har uppfatta respondenternas svar på ett sätt som dem kan känna igen sig i skickat en kopia av transkriberingen för godkännande.

5.5 Forskningsetiska överväganden

En del av forskningsetiken som berör denna studie handlar om hur informanter behandlas eftersom vi ska göra en intervjustudie. Vetenskapsrådet menar att man i största möjliga utsträckning ska försöka skydda personerna som deltar i studien från skada och kränkningar (Vetenskapsrådet 2017:12). Då vi i vår studie kommer i kontakt med socialsekreterare och deras dagliga kontakt med utsatta i olika former samt tidigare eller nuvarande kontakt med våldsutsatta kvinnor, vill vi garantera att ingen information kan hänvisas till ett specifikt fall eller individ. Vi värdesätter och tar det på allvar att informationen ska redovisas utan att socialsekreteraren avslöjar genom sin berättelse och bryter det förtroende gentemot något specifikt fall.

När man talar om att i största möjliga mån skydda de personer som deltar i studien innebär det inte rimligtvis att individskyddskravet hindrar viktig forskning (Vetenskapsrådet 2017:13). När allmännyttan är större än "skadan" eller "risken" kan det vara etiskt motiverat att forskningen faktiskt bedrivs (Vetenskapsrådet 2017:13). Det innebär dock inte att man alltid behöver göra en avvägning och hitta ett mellanting över hur man ska bedriva god forskning med ett viktigt syfte och samtidigt skydda personerna som deltar i studien (Vetenskapsrådet 2017:13). Eftersom det ställs krav på tystnadsplikt för de som arbetar inom socialtjänsten (Vetenskapsrådet 2017:40) så innebär det att vi i våra samtal med socialsekreterare inte ställer frågor som kan ha kopplingar till namn, nationalitet, religion, könstillhörighet eller annat som kan kopplas till individen får nämnas i deras återupplevelse och berättelse. Vidare har vi lovat våra respondenter full

anonymitet då vi i detta fall bedömer att det skulle kunna öka trovärdigheten om våra respondenter upplever att de får prata fritt utan att ange namn och kommun. Ytterligare en bedömning som gjordes när vi utlovade anonymitet var att vårt syfte inte är att ge kredit eller betygsätta någon socialförvaltning utan att vi vill få en insikt i hur socialarbetare själva upplever sitt arbete med våldsutsatta kvinnor. Vi försäkrade även våra respondenter om konfidentialitetskravet vilket innebär att samtliga uppgifter om dem inte kommer spridas utan förvaras från obehöriga (Vetenskapsrådet 2017:40).

Den ställning som vi har antagit är att vi genom vår studie ska kunna undersöka socialsekreterarnas handlingsutrymme i arbetet med våldsutsatta kvinnor utifrån organisationsteori. Vår förhoppning med studien är också att den ska kunna tillföra nytta i förståelsen över förbättringar i socialtjänstens bemötande av våldsutsatta kvinnor eftersom att det just är bemötandet som våldsutsatta kvinnor kommer att bära med sig. Ett gott bemötande bygger och suddar ut den beroendeposition och underlägsenhet som våldsutsatta kvinnor har till socialtjänsten. Det är dock viktigt att poängtera att syftet inte är att komma med pekpinna eller påpeka socialtjänstens brister - även om det skulle kunna vara en del av resultatet så är det huvudsakliga målet att uppmärksamma den som socialsekreterare har i sitt bemötande med våldsutsatta kvinnor samt vilka konsekvenser det kan få för dessa.

När det kommer till att bedriva forskning som berör känsliga förhållanden finns vissa bestämmelser där studien först behöver genomgå en etikprövning. Det är dock endast studier med ett visst innehåll som måste prövas och den forskning som inte berör känsliga personliga uppgifter, eller inte innebär ett fysiskt ingrepp, syftar till fysisk eller psykisk påverkan eller uppenbart riskerar att skada försökspersonen behöver inte genomgå en etikprövning hos nämnden (Vetenskapsrådet 2017:15). Vid intervjutillfället har vi informerat respondenten om syftet med vår studie och presenterat oss. Därefter har vi låtit respondenten presentera sig och även utlovat anonymitet. Vi har även informerat om att intervjuerna spelas in, där respondenten har fått ge sitt godkännande till det. Enligt Larsen (2018:156) som menar på att ett sätt att registrera intervjuer kan vara att spela in dem. Dessa behöver därefter transkriberas, alltså renskrivas, för att vi ska kunna hitta det essentiella i materialet. Att låta respondenterna vara anonyma kan både ha sina för- och nackdelar. Nackdelarna med anonyma svar är att uppgifterna inte kan kontrolleras till skillnad från om respondenterna hade valt att inte vara anonyma. Fördelen som väger tyngre i denna studie är att respondenterna genom sin anonymitet kommer kunna prata öppet om sina upplevelser och erfarenheter inom den organisation de jobbar i.

5.6 Dataanalys

När det talas om att bedriva forskning finns det tre kända förhållningssätt att utgå ifrån - induktiv, deduktiv och abduktiv metod (Bryman 2018:455). Den deduktiva metoden är ett förhållningssätt som bygger på att testa teoretiska antaganden, så kallade hypoteser, mot verkligheten. De antaganden vi kommer utgå ifrån har presenterats i tabell 1 under teoriavsnittet. Det induktiva förhållningssättet innebär att forskning bedrivs utifrån vanligt förekommande observationer som sedan leder till en generalisering (Bryman 2018:455).

I denna studie kommer vi utgå från vad Bryman (2018:478) kallar för att abduktivt tänkande vilket innebär att vi med hjälp av teorin grundar en förståelse för det vi studerar i syfte att förstå hur socialsekreterare upplever sin verklighet och de perspektiv som de har som formar deras världsbild. Abduktion innebär alltså att slutsatser och förklaringar baseras på det studerade objektets synsätt och perspektiv (Bryman 2018:478), i detta fall socialsekreterares erfarenheter och upplevelser. För att kunna applicera de teoretiska utgångspunkterna har vi från teorin plockat ut olika antaganden i syfte att studera och analysera socialsekreterares erfarenheter och upplevelser av våldsutsatta kvinnor. Dessa antaganden och koncept kommer därefter guida oss till att organisera, analysera och tolka våra resultat. Detta sker i två skeden, där vi först kommer göra en innehållsanalys för att hitta mönster och teman i intervjumaterialet. Syftet med innehållsanalysen handlar om att, med hjälp av ett kodningsschema, hitta samband och mönster i det empiriska materialet (Larsen 2018:161). Genom denna analysmetod kan vi systematiskt hitta den information som är relevant för studiens syfte och sälla bort resten (Larsen 2018:159). Inom forskningsspråk kallas denna typ av kategorisering för kodning vilket används som ett analytiskt hjälpmedel (Larsen 2018:160).

När vi därefter med hjälp av innehållsanalysen har analyserat intervjusvaren och hittat eventuella mönster och teman kommer vi tillämpa excerpt commentary unit modellen (hädanefter ECU-modellen) för att presentera intervjusvaren, tolka och analysera dem. ECU-modell utvecklades av Robert M. Emerson mfl. där det huvudsakliga fokuset är att "väva ihop en berättelse" som man observerat och antecknat ute på fältet (Rennstam och Wästerfors 2015:49). Metoden går inte ut på att återge hela sanningen utan att i stora drag få med viktiga detaljer om det som man vill förmedla (Rennstam och Wästerfors 2015:50). ECU-modellen går alltså ut på att välja ut relevanta citat ur empirin som i denna studie består av intervjuer, och därefter kommentera med en analytisk poäng (Rennstam och Wästerfors 2015:51–52). På det här sättet lyckas man ta fasta på det som studien vill belysa, på vilket sätt de utvalda citaten utgör en poäng och varför de är relevanta för studiens syfte och frågeställningar (Rennstam och Wästerfors 2015:52). Den analytiska poäng som vi vill framföra bygger i sin tur på det teoretiska ramverket och den tidigare forskningen eftersom vi använder ett abduktivt tillvägagångssätt som innebär att vi tolkar och förklarar socialsekreterares upplevelser och erfarenheter av arbetet med våldsutsatta kvinnor med hjälp av teori.

5.7 Tillförlitlighet

I kvalitativ forskning är reliabilitet och validitetkrav, viktiga bedömningspunkter. Dessa är avgörande för äktheten och tillförligheten av forskningen (Bryman 2018:465). Vid kvalitativ forskning lägger man mindre vikt vid frågor som rör mätning när det kommer till validitet och reliabilitet i studien. Istället handlar validitet om metodologiska överväganden och att studien faktiskt håller sig till det den säger sig ska undersöka och göra och hur man faktiskt gör det (Bryman 2018:465). För att uppfylla dessa krav har vi bland annat utgått från studiens syfte som är att undersöka socialarbetares upplevelser och erfarenheter utav våldsutsatta kvinnor. Utifrån det perspektivet bedömde vi således att intervjuer är det bästa tillvägagångssättet att fånga in dessa upplevelser och erfarenheter. Vi har alltså under studiens gång varit transparenta i vårt val av metod, genomförande och vilken målgrupp våra respondenter representerar. Som nämnt, är det deras

erfarenheter och upplevelser vi vill undersöka varför vi valt att genomföra semistrukturerade intervjuer där vi formulerat tydliga frågor för att besvara studiens syfte. Vi har valt att avgränsa oss till två enheter inom socialtjänsten - de som arbetar med våld i nära relationer samt biståndsenheten. Vår målgrupp är som sagt våldsutsatta kvinnor utan barn annars hade även enheten för barn och unga även varit en aktuell målgrupp att undersöka. Att vi har valt att fokusera på dessa två enheter ser inte vi som något negativt eller att det skulle sänka tillförlitligheten av studien, det vill säga att det skulle ge en skev eller snäv bild av ämnesområdet som studeras. Tvärtom kan denna gränsdragning vara till fördel då vi faktiskt fokuserar målgruppen till studiens syfte och frågeställningar och således utesluter det som inte hör studien till.

För studiens trovärdighet har vi redovisat de resultat som framkommit under intervjuerna och givit en kopia till respondenterna för att säkerställa att vi har uppfattat deras svar på samma sätt som dem faktiskt menar (Bryman 2018:467). Detta gjordes genom att vi bland annat erbjöd samtliga respondenter en kopia av de transkriberade intervjuerna. Denna metod kallas även respondentvalidering som enligt Bryman (2018:466) innebär att "kopplingen och sambandet mellan resultaten och de erfarenheter som undersökningsdeltagarna har överensstämmer." Syftet med detta är att vi ska få bekräftat om vi har förstått och förmedlat resultaten av intervjuerna på ett rätt sätt och att respondenterna faktiskt känner igen sig i sina svar.

7. RESULTAT

Under detta avsnitt avser vi att presentera de sex intervjuer vi har gjort med socialsekreterare inom enheten för bistånd och försörjning och deras arbete med våldsutsatta kvinnor och vilka resurser socialsekreterare upplever att de har för att tillgodose våldsutsatta kvinnors behov av stöd och hur det i praktiken leder till konkreta insatser. Med konkreta insatser menas behovet av försörjning och boende. Intervjuszvaren är uppdelade i fyra delavsnitt och av svaren har vi hittat genomgående teman som berör socialtjänsten och dess bristande organisation, rollkonflikter, samverkan mellan olika enheter inom socialtjänsten, handlingsutrymme som är kopplat till organisatoriska problem som arbetsmiljö och bristande resurser. Resultatet är uppdelat i fyra avsnitt som denna studie vilar på och består av 1) Mål och kunskap, 2) Engagemang och resurser, 3) Organisation och effektivitet samt 4) Ledarskap. Parallellt med intervjuszvaren avser vi även att implementera en analys av intervjuerna med hjälp av det teoretiska ramverket.

Innan vi presenterar våra intervju svar har vi valt att presentera samtliga av våra respondenter. Alla respondenter har utlovats anonymitet varför vi kommer benämna respondenterna med siffrorna 1–6.

Tabell 2. Översikt av studiens respondenter

Respondent	Arbetslivserfarenhet	Arbetsuppgifter	Utbildning
Respondent 1	Ca 10 år	Ekonomiskt bistånd	Socionom
Respondent 2	Ca 4 år	Ekonomiskt bistånd	Socionom
Respondent 3	Ca 15 år	Ekonomiskt bistånd	Socionom
Respondent 4	Ca 1 år	Ekonomiskt bistånd	Socionom
Respondent 5	Ca 8 år	Ekonomiskt bistånd	Socionom
Respondent 6	Ca 8 år	Ekonomiskt bistånd	Socionom

Vi har valt att inte lägga någon värdering i hur länge våra respondenter har arbetat även om arbetslivserfarenhet kunna ha en betydelse för hur man upplever arbetet med våldsutsatta kvinnor.

7.1 Mål och Kunskap

De intervjufrågor som vi har ställt våra respondenter med målet att besvara studiens syfte och frågeställningar har under detta avsnitt fokuserat på mål och kunskap där vi försökt undersöka hur regler och juridik påverkar handlingsutrymmet. Samtliga sex respondenter arbetar inom ekonomiskt bistånd och försörjning. När det kommer till de svar vi har fått som vi har ställt respondenterna kring temat mål och kunskap inom organisationen har vi funnit ett mönster bland svaren som inkluderar *etiska dilemman*, *psykiska påfrestningar*, *vikten av arbetslivserfarenhet* och *handlingsutrymme*, *kunskap som ett maktverktyg* och *lojalitetskonflikter* vilket ibland försvårar uppdraget med att göra individuella behovsbedömningar för att utreda rätten till försörjningsstöd.

När det gäller etiska dilemman som uppstår i förhållande till uppdraget med att stötta och hjälpa våldsutsatta kvinnor kan vi konstatera att samtliga respondenter känner ett dilemma mellan vad de finner vara etiskt rätt att göra för att hjälpa våldsutsatta kvinnor samt vad de faktiskt kan göra där organisationens krav och juridiska regelverk ibland kan kännas begränsande. Känslan av att stå mellan etiska principer och organisationens riktlinjer beskrivs av en av respondenterna skapa oro och ångest, något som leder oss till ytterligare ett mönster vi har kunnat identifiera; psykiska påfrestningar vilket flera av respondenterna upplever att de har när de ska bedöma rätten till bistånd. En av respondenterna berättar det genom att säga,

Jag finner det särskilt svårt att stå för dem beslut jag fattar eftersom det ibland kan kännas godtyckliga. För att ha rätt till försörjningsstöd så måste klienten ha uttömt alla andra möjligheter till försörjning och det är vi som bedömer när de har gjort tillräckligt vilket ibland kan skapa oro och ångest eftersom vad som är tillräckligt kan vara en bedömningsfråga. Jag ställer inte samma krav på en våldsutsatt kvinna som i första skedet söker hjälp hos oss, men det finns även många andra utsatta grupper som vi behöver ta hänsyn till och bedömningen om vems situation som ska anses vara mest akut är ibland svår.” (respondent 4).

Av det redovisade svaret förefaller det tydligt att svårigheterna kan ligga i att tolka handlingsutrymmet på korrekt sätt. I detta fall handlar handlingsutrymmet om hur långt respondenten känner att hen kan gå i beslut som är till fördel för kvinnan. Respondent 4 som har cirka 1 års arbetslivserfarenhet upplevde till exempel att hen hade svårt att avgöra vad som var “tillräckligt.” Lipsky (2010) menar på att detta är ett vanligt förekommande dilemma bland gräsrotsbyråkrater när man inte vet hur mycket man kan tänja på gränserna och utnyttja sitt handlingsutrymme till fördel för klienten. En annan jämförelse som kan kopplas till teorin är att handlingsutrymmet faktiskt kan vara en möjlighet för socialsekreteraren att handla och agera till både för- och nackdel för klienten. I svaret från respondenten kan vi konstatera att handlingsutrymmet i detta fall för vår klient både har varit till fördel utifrån en individuell behovsbedömning men även något svårbedömt i samband med avsaknaden av vad vi tolkar vara tillräcklig arbetslivserfarenhet när respondenten behöver avgöra vad som anses vara “tillräckligt” för att en klient ska bedömas ha rätt till ekonomiskt bistånd. Jämförelsen kring arbetslivserfarenhet och handlingsutrymme gör vi bland annat med vad respondent 3 som i jämförelse med respondent 4 har flera års arbetslivserfarenhet. I samtal med respondent 3 berättar hen sitt synsätt på handlingsutrymmet och säger att,

Även om målet med vårt uppdrag är att finnas till för de som är i behov av stöd och hjälp så innebär inte det att vi kan trolla med handlingsutrymmet och bevilja alla ekonomiska bistånd för att vi tycker synd om dem. Vi styrs av ledningens krav på oss och även av olika lagar som

socialtjänstlagen som gör att vi behöver ha en balansgång mellan att fatta tuffa beslut och samtidigt vara ödmjuka. Som statstjänsteman behöver vi vara objektiv i våra bedömningar och inte bevilja ekonomiskt bistånd bara för att någon befinner sig i en tragisk livssituation. Det finns kriterier som behöver uppfyllas. Å andra sidan behöver man vara tuff och våga gå utanför ramarna och hitta lösningar. När det kommer till handling så är vi ändå människor och i slutändan ligger bedömningen hos den enskilde socialsekreteraren efter SoL endast ger oss riktlinjer (respondent 3).

Vid jämförelsen av båda respondenternas svar kan vi konstatera att svaren kring bedömningar och synen på handlingsutrymme skiljer sig vilket skulle kunna förklaras med att respondenterna har olika lång arbetslivserfarenhet men även att de arbetar på olika arbetsplatser vilket också skulle kunna ha en betydelse för bedömningen och synen på handlingsutrymmet i enlighet med vad den tidigare forskningen kan konstatera om att beslut som fattas inom socialtjänsten kan variera beroende på vilken kommun man söker sig till (Ulmestig och Panican 2015). Vi finner att det är ganska tydligt i sättet som respondenterna resonerar kring handlingsutrymmet och hur de ska förhålla sig till organisatoriska krav, lagar och regler. En annan intressant observation är att respondenten omedvetet visar sin lojalitet och plikt för organisationen genom att svara att man inte kan trola och bevilja någon ekonomisk bistånd bara för att de befinner sig i en tragisk situation. Det som också är intressant att i slutet kommer respondentens moralkompass fram, då denne svarar att man måste vara tuff och våga gå utanför ramarna och hitta lösningar.

Ett annat förekommande tema som tas upp är maktperspektivet vilket respondent 3 också berättar om när hen säger att klientkontakten är bristfällig vilket påverkar våldsutsatta kvinnor som söker hjälp hos dem,

Klientkontakten med dessa kvinnor som söker ekonomiskt bistånd är mindre och mer formell jämfört med relationsvårdsteamet som träffar dessa kvinnor mer ofta då de fokuserar på behandling än praktiska bitar som vi gör. Vi fattar ofta beslut så nära kontakt med klienterna som andra enheter har. Jag upplever att det kan kännas som att klienten inte får komma till tals så som jag tror att dem många gånger önskar (respondent 3).

Den här typen av maktrelation mellan klient och socialsekreterare är något som andra respondenter också berättar om bland annat genom svårigheten att identifiera våld i hemmet och kunna ställa rätt frågor utan att framstå som fördomsfull. Respondent 5 berättar bland annat att i arbetet med ekonomisk utredning och uppföljningsbesök blir detta särskilt svårt,

Jag träffar många familjer och i samtal vid till exempel nybesök kan jag redan där upptäcka om kvinnan är utsatt på något sätt. Det kan handla om att kvinnan inte får föra sin egen talan vid besöket eller att mannen begär att få hela summan själv på sitt konto och att kvinnan inte har något konto. Då bokar jag alltid uppföljningsbesök med paret på varsin tid där jag kan samtala med kvinnan och fråga om hon är våldsutsatt. Till min hjälp har jag bedömningskriterier med samlingsnamnet FREDA att utgå ifrån. Oavsett är det alltid vara viktigt att vara neutral eftersom kvinnorna är sårbara och man får göra en övervägning mellan fördomar och fakta. I vissa kulturer är det till exempel väldigt vanligt att mannen har hand om ekonomin (respondent 5).

Av samtliga 6 respondenter som svarat är det bara tre respondenter (4, 5 och 6) som nämner FREDA kortfrågor och där respondent 5 och 6 nämner svårigheten med att identifiera våld och vid sådan misstanke göra vidare utredningar. Av respondent 5 svar ovan kan man tolka det som att genom att inte kunna ställa rätt frågor begränsar man klientens chanser betydligt att få hjälp och ansvar läggs på

kvinnan att berätta. Detta blir givetvis problematiskt eftersom våldsutsatta kvinnor känner en skam inför att berätta om våldet enligt tidigare forskning.

För att gå tillbaka till maktperspektivet som respondent 3 och 4 tar upp kan vi konstatera att båda tar upp att de är medvetna om sin maktposition de besitter och att det skulle kunna hämma tillämpningen av olika kunskapsverktyg i sina utredningar dels på grund av en över- och underordnad position som respondent 3 berättar om men även maktpositionen som respondent 4 berättar om hur makten att kunna ställa frågor kan upplevas som att man är fördomsfull. Denna typ av maktperspektiv förklaras i teorin av Järvinen (2013) "som en osynlig gräns där socialsekreteraren och klienten sitter på varsin sida av skrivbordet vilket utgör en osynlig maktgräns."

Ett annat mönster vi har identifierat är lojalitetskonflikter som kan uppstå i förhållandet mellan profession, kunskap och organisation samt klientkontakter vilket kan skapa stress och oro. En av respondenterna berättar att,

Vi har ett brett spektrum av klienter, allt från människor som inte kan jobba på grund av sjukdom, individer som slussats till oss från andra myndigheter och så har vi de våldsutsatta kvinnorna. De är ofta desperata i sin utsatta situation vilket jag förstår då försörjningsfrågan är en viktig bit för att de ska kunna bryta med sin partner långsiktigt. Kvinnorna behöver så mycket stöd, både vad gäller försörjning men också samtalsstöd. Det sistnämnda ingår inte i våra arbetsuppgifter och jag personligen känner att jag saknar tillräcklig kunskap om det vilket är oerhört synd eftersom jag blir förtvivlad då de mål vi har inom organisationen inte går ihop med de krav som kvinnorna ställer på oss (respondent 6).

Respondenten berättar vidare att även om det finns olika bedömningsmetoder att utgå ifrån är det inte alltid en lätt uppgift att kunna fånga in de kvinnor som blir utsatta för våld i nära relation. Respondenten (6) berättar vidare att,

Det är inte en lätt uppgift att identifiera om det förekommer våld i hemmet trots flerårig arbetslivserfarenhet och bedömningsmetoder som FREDA eftersom många kvinnor känner skam över situationen de befinner sig i vilket gör att dem blir duktiga på att dölja sanningen. Om kvinnorna inte får rätt hjälp riskerar de att försättas i fara eftersom risken är att de går tillbaka till sin förövare om de känner att de inte får rätt stöd och hjälp från oss och det sätter en stor press hos mig (respondent 6).

Vad gäller kunskapsfrågan som en otillräcklig resurs såsom beskrivs i den tidigare forskningen av Kunins et al. så kan detta påverka socialsekreteraren och klienten eftersom det skapar en känsla av otillräcklighet hos socialsekreteraren men även klienten som känner att hon inte får den hjälp hon önskar och behöver (Kunins et al. 2007), något som även återges av Ulmestig och Eriksson (2017). Det är oerhört viktigt att kunna identifiera våld utan att försätta kvinnan i en försvarsposition och tänka på att klienten är den hjälpsökande där man som socialsekreterare utövar makt. Holmberg och Enander (2010) har i en studie konstaterat att många våldsutsatta kvinnor inte vågar söka hjälp just på grund av skamkänslor varför det blir extra viktigt att kunna identifiera våld på rätt sätt, oavsett vilken kunskap man besitter. Det finns emellertid också en positiv syn beträffande synen på kunskapen och hur samarbetet inom organisationen påverkar arbetet med våldsutsatta kvinnor positivt. Detta berättar respondent 1 om som menar på att samarbetet mellan socialtjänstens enheter som hen jobbar inom är välfungerande. Däremot nämns den pågående covid-19 pandemins effekter som ett bakslag i arbetet och respondenten berättar följande,

Jag upplever att det finns alltid mer vi kan göra för att fånga upp dessa kvinnor som är våldsutsatta och vi gör redan idag en stor del genom att vi ska träffa personerna och samordnar mycket mellan socialtjänstens olika enheter. Till exempel så har vi en skyddssamordnare som samarbetar med oss inom ekonomiskt bistånd och koordinerar kontakten med olika kvinnojourer. Idag med covid-19 i samhället har vi tappat många fysiska möten och därför missar vi också kvinnor som är utsatta för våldet (respondent 1).

Vi tolkar respondentens svar till skillnad från tidigare respondenter, att hen inte upplever att bristen på kunskap är en barriär mellan att stötta och hjälpa våldsutsatta kvinnor. Tvärtom pekar svaret på att det finns ett gott samarbete inom organisationen. En reflektion som kan göras i förhållande till teorin är att den byråkratiska strukturen enligt Webers organisationsteori bygger just på ett samarbete för kunskapsutbyte även om just det som respondenten berättar inte handlar om samarbetsutbyte mellan olika enheter inom socialtjänsten visar det på att samarbete är viktigt för att kunna utbyta kunskap till fördel för klienten tillsammans med en uppsättning av generella regler som även Weber tar upp. Den skillnad vi kan se i respondentens svar och vad den tidigare forskningen tar upp är att intervju svaret skiljer sig i förhållande till tidigare forskning som menar på att det finns ett bristande samarbete mellan socialtjänstens olika enheter vilket påverkar klientarbetet.

7.2 Engagemang och Resurser

De intervjufrågor som vi har ställt våra respondenter med målet att besvara studiens syfte och frågeställningar har under detta avsnitt fokuserat på engagemang och resurser där vi försökt få en djupare förståelse för hur engagemang, bemötande och tillgängligheten av resurser påverkar stöd och hjälp till våldsutsatta kvinnor. Bland samtliga respondenter har vi funnit ett mönster som inkluderar *dilemmat mellan handlingsutrymme* och *organisatoriska krav*, synen på *handlingsutrymme* och *arbetslivserfarenhet* samt *otillräckliga resurser* vilka alla är gemensamma faktorer i arbetet med våldsutsatta kvinnor.

I intervju svar har vi funnit att det finns en stor avsaknad av resurser i arbetet med våldsutsatta kvinnor och att våra respondenter gör sitt bästa för att kunna tillgodose och tillmötesgå organisationens krav och även kvinnornas förväntningar på dem vilket inte alltid verkar vara en lätt uppgift. Vi har även uppmärksammat att resurser innebär olika saker för våra respondenter där vissa av dem refererar till det som kunskap, andra ekonomiska medel eller stöttande chefer och kollegor.

Problem som kan uppstå när man behöver stå emellan organisationens krav och det fria handlingsutrymmet att handla till fördel för klienten, det vill säga den våldsutsatta kvinnan, berättar en av våra respondenter om genom att säga,

Jag har arbetat på ekonomiskt bistånd i två olika stadsdelar. Jag upplevde att det som påverkade handlingsutrymmet mest var vilka ekonomiska resurser respektive stadsdel hade. Handlingsutrymmet ger oss frihet att bedöma varje fall individuellt utifrån en behovsbedömning men när det inte finns ekonomiska medel så blir det också en inskränkning på handlingsutrymmet. Det behöver inte innebära att vi nekar ekonomiskt bistånd men att vi gör andra bedömningar som har med livsföringen att göra. I den mer generösa stadsdelen beviljades allt fler kvinnor stöd utan att höga krav ställdes på dem (respondent 2).

Respondenten utvecklar detta genom att berätta om ett ärende i den stadsdel som hen upplever som mer generös,

Jag minns att när jag gjorde min praktiktjänstgöring inom ekonomiskt bistånd så gick jag med min handledare och vi hade ett ärende där det var en kvinna som fått en skyddsplacering. Kvinnan hade inte lämnat in hur många antal jobb hon hade sökt. När jag frågade min handledare varför vi accepterar det sa min handledare att kvinnan mådde psykiskt dåligt och att det således är orimligt att ställa höga krav på henne. För mig är detta ett tydligt exempel på hur vi kan utnyttja vårt handlingsutrymme på rätt (respondent 2).

Ur detta citat kan vi se hur respondentens handledare överfört sina erfarenheter och präglat respondenten som fortfarande minns denna händelse. Att hitta en balans mellan organisationskrav och kvinnans behov och kapacitet att uppfylla kraven för ekonomiskt bistånd skapar ett handlingsutrymme som i detta fall är till fördel för klienten. Även här kan vi konstatera att respondentens svar skiljer sig för den forskning vi har kartlagt (Larsson och Morén 1988; Bergmark och Lundström 2008a). Den tidigare forskningen framför att det faktiska handlingsutrymmet inom socialtjänsten är väldigt litet då organisationen styrs av byråkrati, lagar och regler vilket gör att egna beslut blir svåra att fatta.

Liknande resonemang kring det fria handlingsutrymmet som lämnar rum för avvikande¹ bedömningar hittar vi i intervju svaren med respondent 5 som menar på att hen i sina bedömningar inte ställer samma krav på en våldsutsatt kvinna än någon som söker ekonomiskt bistånd på andra grunder. Respondenten berättar att hen upplever att den största resursen faktiskt är det fria handlingsutrymmet och rättspraxis,

För att få rätt till försörjningsstöd behöver man vanligtvis visa upp ett kontoutdrag för tre månader bakåt i tiden. När en våldsutsatt kvinna söker hjälp hos oss söker hon sig i första hand till vuxenheten som placerar henne på ett skyddat boende. Det här sker ganska snabbt och de brukar inte få ta med sig personliga tillhörigheter såsom mobiltelefon. I samband med flykten blir ju dessa kvinnor så traumatiserade vilket påverkar deras arbetsförmåga och det är då de kommer till oss. Ett exempel som jag kan återge är en kvinna som lämnat sin partner och hon hade inga personliga handlingar på sig. Att begära kontoutdrag från ett konto som hon delade med sin partner hade inneburit att hon behövt ta sig tillbaka till hemmet. Jag godkände självklart hennes ansökan ändå inom ramarna för det handlingsutrymme vi har och gjorde en individuell bedömning av hennes rätt till ersättning. Det här för mig visar på att jag har ett stort handlingsutrymme som jag kan stå för och som självklart jag lutar mig på eventuella tidigare beslut från Förvaltningsrätten/kammarrätten (respondent 5).

Av de redovisade citaten från respondent 2 och 5 kan vi tolka att de med hjälp av sitt handlingsutrymme väljer att bortse från organisationen och delvis lagstiftarens krav på vilka kriterier som behövs vara uppfyllda när man ansöker om ekonomiskt bistånd. Istället finner respondenterna något "mellanting" genom att uppfylla sitt uppdrag som är att hjälpa och stötta en utsatt målgrupp med hjälp av sitt handlingsutrymme. Dessa typer av bedömningar när man går utanför organisationens krav och tolkar lagen till klientens fördel är som vi i teorin redovisat vara det handlingsutrymme som socialarbetare kan tillämpa utifrån sin moraliska kompass om vad som är rätt och fel i syfte för vad som är gott och acceptabelt (Levin 2013). Med det sagt kan det fria handlingsutrymmet alltså tillsammans med en individuell behovsbedömning lägga grunden till undantag i den normala processen för bedömning av rätten till ekonomiskt bistånd. Dock finns det lagar och interna riktlinjer som socialsekreteraren behöver förhålla sig till och respondenten poängterar att i "normala fall" görs en behovsbedömning där klienten behöver uppfylla vissa krav för att beviljas ekonomiskt bistånd. Respondenten säger sammanfattningsvis att även om arbetet inom socialtjänsten

---

¹ Med avvikande menar vi att processen att söka ekonomiskt bistånd skiljer sig från normalfallet där man behöver uppfylla vissa kriterier för att beviljas försörjningsstöd.

vilar på den statliga värdegrunden som objektivitet och legalitet behöver hänsyn tas till effektivitet och service vilket innebär att man måste vara tillmötesgående när det kommer till akuta situationer som i fallet med våldsutsatta kvinnor som akut behöver hjälp för att komma ur situationen de befinner sig i (respondent 5). Vidare avslutar respondenten med att tillägga "Ja, jag tycker att jag har ett bra handlingsutrymme. Det ska ju inte vara hur stort som helst utifrån att det handlar om rättssäkerhet" (respondent 5), vilket även visar på att socialtjänstens arbete också styrs utifrån ett lagstiftningssystem enligt Webers organisationsteori.

Utöver de redovisade mönstren som vi har kunnat identifiera har vi även kunnat kartlägga ytterligare en aspekt kring synen på det fria handlingsutrymmet och vad det förutsätter, nämligen en engagerad chef som skapar förutsättningar för en bra arbetsmiljö, frigör även ett större handlingsutrymme till sina medarbetare. Betydelsen av den hierarkiska strukturen med en engagerad chef som skapar en bra arbetsmiljö visar också på att handlingsutrymmet används på ett sätt som kan anses vara till fördel för våldsutsatta kvinnor som söker hjälp vilket leder oss tillbaka till det teoretiska ramverket. Av intervju svaren märks detta bland annat av svaret vi får från en av respondenterna som säger att,

Eftersom varje beslut som fattas är avgörande för klienterna kan vi bara inte vara fyrkantiga och stirra oss blinda på lagar och förordningar. Det är ett hjälpmedel, ja men den största delen av min arbetstid går ut på att diskutera olika situationer med mina kollegor och en stöttande chef. Jag fattar ju beslut efter vår ramlag och jag har ett ganska stort handlingsutrymme då det är en ramlag som vi arbetar efter. Däremot har vi också styrdokument som vi måste följa i vissa beslut. När beslut ska fattas kan jag använda mig av tidigare rättsfall som vi har tillgång till för att se om mitt beslut kan vara hållbart i rätten. Oftast är det att ett välmotiverat beslut leder till positivt beslut av rätten om dem behöver avgöra (respondent 1).

Som omnämns i den tidigare forskningen kring våldets konsekvenser tas det ekonomiska våldet upp vilket orsakar andra spiraler av problem såsom svårigheter att ordna bostad på egen hand (Hällén Mosen och Sinisalo 2018). Detta är något som bekräftas av intervju svaren där en av respondenterna tar upp att det är vanligt att våldsutsatta kvinnor hamnar i ekonomiska skulder eftersom ekonomiskt våld är vanligt förekommande. Respondenten 1 och 6 belyser detta genom att säga,

Vilken hyresvärd accepterar att hyra ut lägenhet till någon som har skulder hos Kronofogden? Något som de har fått på grund av mannens ekonomiska våld... Tyvärr finns det inte något krav i lagen som tvingar kommunen att ordna boende till våldsutsatta kvinnor men det finns ändå andra sätt att hjälpa dem. Vi brukar kunna hjälpa kvinnorna genom att hjälpa dem att ansöka om skuldsanering hos Kronofogden. Även om de har en lång väg att gå kan det på lång sikt vara mycket positivt för kvinnan i fråga (respondent 6).

Något annat som samtliga respondenter också var överens om var vikten av det förebyggande arbetet och att kunna fånga upp och identifiera kvinnor som blir utsatta för våld innan det går för långt. Hur det förebyggande arbetet ska gå till var alla inte överens om men majoriteten tyckte att staten borde tillsätta mer pengar för att förebygga mäns våld mot kvinnor samt mer pengar till det arbete som redan pågår. En respondent säger att "hade vi haft ett fungerande rättssystem så skulle inte offren, de våldsutsatta kvinnorna hamna på botten och vara beroende av ett organ som har lite resurser att livnära sig på" (respondent 1).

Utöver det bristfälliga rättssystemet framkommer det av respondenternas svar att det även finns brister inom socialtjänsten i sig. Det talas om i en av intervjuerna att samarbetet mellan enheterna är bra men mer skulle kunna göras då den problematik som dessa kvinnor har är gränsöverskridande och stannar inte bara

hos enheten för bistånd och försörjning. Det börjar ofta med att kvinnan hör av sig till den enhet som arbetar med våld i nära relationer och går ofta över till ekonomisk försörjning. Det innebär att samarbetet mellan enheterna behöver fungera för att dessa kvinnor ska få hjälp på bästa möjliga sätt. En respondent berättar att det ibland kan ta på krafterna eftersom det är så många saker som måste ihop vilket skapar en frustration,

Jag måste erkänna att det har hänt att samarbetet inom vår organisation inom enheterna inte alltid är optimala och ansvaret har lagts på klienten tillsammans med en långdragen handläggning och kommunikationsbrister mellan enheterna vilket påverkar kvinnorna (respondent 4).

Respondenten menar att socialtjänsten brister eftersom det finns kunskapsluckor mellan enheterna och fortsätter med att säga att, "vi är alla specialiserade eller nischade inom de olika enheterna för att kunna bidra och hjälpa våra klienter och i detta fall våldsutsatta kvinnor" (respondent 4). Liknande resonemang kring samarbetet mellan socialtjänstens enheter tas upp av ytterligare en annan respondent som menar att resurserna som finns inom organisationen blir en följd av vad kollegorna inom de andra enheterna bidrar med,

Det blir som en kedjereaktion. De våldsutsatta kvinnorna söker oftast akut hjälp hos socialtjänstens relationsvårdsteam och får en akut skyddsplacering. Sedan har kvinnorna som mål att återgå till det normala livet, att jobba, studera och då hamnar de hos oss samtidigt. Den stora skillnaden mellan målgruppen våldsutsatta kvinnor och andra klienter upplever jag vara att jag har ett bredare handlingsutrymme och ställer således inte samma krav på en kvinna som behövt lämna sitt hem, arbete och liv akut (respondent 3).

Likt det de teorier som förklarar principen om arbetsfördelning och att en byråkrati består av olika personer som är specialiserade inom olika arbetsområden kan vi se hur detta reflekteras i socialtjänsten som organisation och hur det påverkar klientarbetet. Det blir extra tydligt när en av respondenterna berättar att samarbetet mellan de olika enheterna är viktig för att kvinnor ska få rätt hjälp och berättar om ett specifikt ärende där kvinnan nekades hjälp från relationsvårdsteamet som inte kunde ordna med skyddat boende då hennes akuta behov om boende var löst eftersom hon bodde hos sin syster,

Kvinnan hade blivit hänvisad till enheten för ekonomiskt bistånd där hon vid första bedömning nekades försörjning eftersom hon inte kunnat visa på att hon ansökt om arbete aktivt från landet hon flytt från för att komma tillbaka till Sverige. Kvinnan kontaktade chefen som återkopplade till enheten där hon tillslut beviljades bistånd eftersom chefen ansåg att det finns handlingsutrymme till att göra undantag (respondent 3).

I detta fall betyder det att den teorin om den hierarkiska strukturen inom en organisation där det finns en över- och underordnad kan anses vara något positivt för klienten. Respondenten uttrycker dock missnöje över hur systemet ser ut och att hen önskar att de kunde bidra med mer genom att uttrycka,

man läser om de senaste morden på alla dessa kvinnor. Då skäms man nästan att säga att man jobbar på socialtjänsten och det är väldigt tråkigt att hela myndigheten blir dömd och att förtroendet till oss sjunker och att man inte ser alla de kvinnor vi faktiskt hjälper (respondent 3).

Ovanstående citat från respondent 3 visar på komplexiteten inom socialt arbete där maktstruktur inte automatiskt behöver innebära något negativt för klienten. Webers byråkrati-modell är en modell som förklarar hur en organisation består av olika hierarkier som i sin tur utövar makt över sitt klientel med hjälp av byråkratiska

strukturer och regler med hjälp av över- och underordnade. I det här fallet så som respondent 3 berättar om hade den missnöjda klienten vänt sig till chefen vilket resulterade i att klienten fick sin ansökan om bistånd godkänd. Den hierarkiska strukturen som Weber förklarar ingår i en byråkrati har alltså varit till fördel för klienten. Det visar på att även om handlingsutrymmet alltid inte är självklart finns det ett system som ser till att rättssäkerheten blir tillgodosedd, eller dit klienter kan vända sig till med sina klagomål.

7.3 Organisation och Effektivitet

De intervjufrågor som vi har ställt våra respondenter med målet att besvara studiens syfte och frågeställningar har under detta avsnitt fokuserat på mål och kunskap där vi försökt få en djupare förståelse för hur socialsekreterare upplever att organisatoriska krav påverkar effektiviteten och resurserna att hjälpa och stötta våldsutsatta kvinnor. Bland våra intervjusvar har vi funnit att det finns en stor avsaknad av resurser i arbetet med våldsutsatta kvinnor och att våra respondenter gör sitt bästa för att kunna tillgodose och tillmötesgå organisationens krav och även kvinnornas förväntningar på dem vilket inte alltid verkar vara en lätt uppgift. Vi har även uppmärksammat att resurser innebär olika saker för våra respondenter där vissa av dem refererar till det som kunskap, andra ekonomiska medel eller stöttande chefer och kollegor. De mönster vi således har kunnat identifiera inkluderar känslan av *resursbrist* i form av *otillräcklig kunskap*, *budget*, *stöttande chef* och *kollegor* men *lojalitetskonflikter mellan organisationens krav och viljan att viljan att göra mer*.

Majoriteten av de vi intervjuat höll med om att organisationens effektivitet kunde varit bättre om det funnits mer tid, rätt information och kunskap. En respondent berättar till exempel att bristen på kunskap påverkar de bedömningar och beslut som fattas,

På min enhet fanns det en våldsutsatt kvinna som hade varit i kontakt med flera av oss socialsekreterare och hon (kvinnan) upplevde att hon hade fått felaktig information eller att vi utelämnat viktig information till henne. Det handlade framförallt om vilken kommun kvinnan skulle söka hjälp hos eftersom hon inte befann sig i kommunen hon var folkbokförd på då hon fått skyddsplacering på annan ort än hennes egentliga folkbokföringsort. Rent regelmässigt ska vi inte hänvisa henne till den tidigare kommunen utan gå på vistelseorten, det vill säga där hon befinner sig idag. Det här blir tyvärr ett talande exempel på hur fel det kan bli om vi inte informerar eller gör rätt från början eftersom kvinnans ansökan om bistånd drog ut på tiden (respondent 1).

Att få rätt hjälp i rätt tid är något som den tidigare forskningen pekar på vara ett förekommande problem inom socialtjänsten. Kunins et al. (2007) drar slutsatsen i sin studie att våldsutsatta kvinnors chans till att få stöd och hjälp hade förbättrats avsevärt om socialsekreterarna haft de rätta kunskaperna och mer tid. Detta bekräftas också ytterligare av att samtliga respondenter tyckte att genom bättre utbildning och kurser hade organisationen kunnat vara mer effektiv vilket en respondent fortsätter att berätta om,

På grund av tidsbrist har det hänt att vi inte har kunnat använda oss utav auktoriserade tolkar utan fått ta hjälp av andra inom organisationen som talar samma modersmål som klienten. Även om det är bra vet jag inte om det är helt rättssäkert (respondent 5).

Att inte ha tid eller de rätta kunskaperna att hjälpa sina klienter försätter rättssäkerheten i fara och det är något vi även kan koppla till annan tidigare forskning som gjorts inom området som visar på att kvinnornas behov inte blir tillgodosedda. Det är således uppenbart att det krävs godare förutsättningar från

chefen att kunna ge sina medarbetare tid och möjlighet att utföra sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt både utifrån ett arbetsmiljöperspektiv men även ett klientperspektiv. Ytterligare mönster kring kunskapsbrist som vi har kunnat finna i våra svar är det finns en ansökan om vidarekunskap kring likabedömningar över hur man kan utnyttja sitt handlingsutrymme på bästa sätt i syfte att skapa rättssäkra beslut. Eftersom socialtjänstlagen är en ramlag och således tolkningsbar kan det innebära att två individer med liknande bakgrund kan få två olika beslut beroende på vilken socialsekreterare man får där socialsekreterarens erfarenhet och bakgrund spelar roll. Denna tolkning drar vi av respondent 3 svar som berättar att,

Den erfarenhet jag har är att besluten vi fattar kan se olika ut beroende på arbetslivserfarenhet och andra personliga egenskaper. Det är även skillnad i att arbeta i mindre och större kommuner, speciellt när det kommer till bostadsfrågan som jag upplever vara en stor efterfrågan hos våldsutsatta kvinnor som vill komma vidare i livet. I större kommuner är det svårare att hjälpa till med bostad eftersom konkurrensen är hårdare och tillsammans med bostadsbristen som råder i storstäder är det oerhört svårt att tillmötesgå kvinnornas önskan om egen bostad. Det kräver också förutom det jag nämnt att bostadsbolagen är villiga att samarbeta med oss eftersom socialtjänsten inte har några lägenheter själva att ge till dessa kvinnor (respondent 3).

Ytterligare en respondent som för liknande resonemang kring resurser och kvinnornas behov i förhållande till kommunens storlek är respondent 6 som med resurser lyfter frågan om kunskap som en viktig resurs för att öka effektiviteten inom organisationen och för klienterna. Respondenten förklarar att,

I och med att vi inte jobbar direkt med våld i nära relation är målet ändå att vi ska ha kunskaper om våldsutövning och vad det kan vara. Att våld inte bara är fysiska slag t.ex. Målet är också att samarbeta med andra delar av socialtjänsten och hjälpas åt i de ärenden där det kan behövas; detta för att hjälpa våra klienter så gott vi kan. Jag upplever att det samarbetet mellan enheterna fungerar, ja. Men kanske inte i den utsträckning jag skulle önska. Jag önskar att det fanns ett stöd uppåt i organisationen för att alla handläggare inom kommunen skulle kunna ställa FREDA-kortfrågor som rutin för att fånga upp eventuellt våld, men det finns inte riktigt i dagsläget. Dock är samarbetsgruppen jag är med i ett oerhört bra initiativ och jag tänker att det kommer att bli bättre. Sedan är kommunen jag arbetar i för närvarande väldigt liten så det är lite svårt med resurserna av den anledningen vilket även påverkar effektiviteten eftersom det inte bara handlar om att identifiera våld och öppna eventuella sår om ni förstår vad jag menar (respondent 4).

I respondent 3 och 4 svar kan vi se att båda upplever att kommunens storlek påverkas av tillgången till resurser vilket i sin tur också påverkar konkreta insatser som kommunen kan bidra med för att hjälpa och stötta våldsutsatta kvinnor. Denna koppling kan dras till tidigare studier som gjorts av bland annat Ulmestig och Panican som gjorde en intervjustudie med våldsutsatta kvinnor. Det Ulmestig och Panican kunde se utifrån studien var att kvinnorna upplevde att kontakten med socialtjänsten kunde variera beroende på i vilken kommun kvinnorna befann sig. Ulmestig och Panican förklarar detta med bland annat resursbrister som organisationens budget och brist på kunskap. Den kopplingen kan vi också dra där vi kan gå ett steg längre och säga att kommunens storlek även har en avgörande roll för utbud av konkreta insatser som bostäder men budgetutskott. Hur det torde se ut är en viktig fråga att diskutera eftersom rättssäkerheten för kvinnorna sätts ur spel om möjligheten till att bidra med konkreta insatser som självförsörjning och bostad är beroende av kommunens storlek och tillgång till resurser.

Just bostadsfrågan som kan ses som ett verktyg för kvinnorna att bli självständiga är återkommande i intervjuerna med våra respondenter. Den gemensamma

nämnamnaren verkar vara att bostadsfrågan inte ligger i socialtjänstens händer att lösa och att det inte finns så mycket att göra om kommunen inte har upparbetade samarbeten och avtal med bostadsbolag i kommunen. Eftersom det saknas lagkrav för anskaffning av boende förutom till vissa få målgrupper så kan vi av svaren konstatera att kommunerna själva får bedöma huruvida de vill eller kan vara generösa och erbjuda våldsutsatta kvinnor permanent boende. Det kan vi bland annat se av respondent 6 som berättar om en situation som hen var med om som nyanställd,

Jag fick igenom ett ärende med en kvinna som hade flyttat runt olika boenden i flera år. Genom att ha flyttats runt mer än 20 gånger på två år orkade inte kvinnan tillslut och tyckte att vi på socialtjänsten inte hade varit tillräckligt hjälpsamma och bidragit med en långsiktig lösning. Istället gick hon tillbaka till sin förövare. Jag gjorde dock allt för att hjälpa kvinnan i samarbete med vuxenheten för att hitta en lämplig lösning för kvinnans boende men kände mig ändå väldigt maktlös eftersom bostadssituationen var svårlös och hur än stort handlingsutrymme vi har är bostadsbristen en politisk fråga som socialtjänsten inte kan lösa (respondent 6).

Respondenten avslutar med att säga att i fallet med den här kvinnan och även andra kvinnor så läggs stort ansvar på klienterna att på egen hand aktivt söka bostad samtidigt som de blir stöttade ekonomiskt med målet att dem ska bli självförsörjande (respondent 6).

Ovanstående citat är ett exempel på hur socialarbetare står inför dilemmat mellan moraliska värderingar, lagstiftarens krav och klientens önskan och behov. Inom organisationer som präglas av byråkratisk struktur förklarar Levin att det ständigt är en kamp mellan moraliska principer och samhällets moraliska värderingar samt lagstiftningssystemet och samtidigt kunna tillgodose klientens behov (Levin 2013). Den moraliska kampen som Levin syftar på uttrycker sig i respondents önskan att hen hade kunnat agera annorlunda då respondenten känner att hen kände sig maktlös i en situation där en kvinna blivit tvungen till att flytta runt mellan olika boenden så många gånger att hon tillslut gav upp och gick tillbaka till sin förövare. Bostadsfrågan kopplad till organisationens effektivitet är också något som stöts av en annan respondent som menar på att det är svårt för socialtjänsten att komma med långsiktiga boendelösningar eftersom det är något som socialtjänsten inte anses vara skyldiga att erbjuda och där stort ansvar läggs på klienten som redan befinner sig i en utsatt situation.

7.4 Ledarskap

De intervjufrågor som vi har ställt våra respondenter med målet att besvara studiens syfte och frågeställningar har under detta avsnitt fokuserat på att få en djupare förståelse för hur ledarskap kan komma att påverka socialsekreterares arbete med våldsutsatta kvinnor genom att specifikt titta på hur chefens krav och chefens sätt att leda arbetet har för betydelse. I intervjusvaren har vi kunnat identifiera att samtliga respondenter upplever att chefen spelar en central roll för att man ska kunna klara av sina arbetsuppgifter på ett tillfredsställande sätt. Däremot är inte alla respondenter överens om huruvida deras chefer möjliggör förutsättningar för en god arbetsmiljö och därmed bättre arbetsätt och handlingsutrymme. De mönster vi således har kunnat identifiera inkluderar *ledarskap* och *arbetsmiljö* och *relationen mellan chefen och socialsekreterarnas handlingsutrymme*.

Chefens auktoritära roll spelar också roll i bedömningen till viss del och kan påverka utfallet i socialsekreterarnas beslut vilket vi såg i situationen som en av respondenterna beskrev under kapitel 7.2 som positivt. Chefens roll kan dock

även påverka på andra sätt också och det kan vi konstatera i intervju med respondent 2 som berättar följande,

Det är klart chefens syn på en påverkar arbetet. Jag kan exempelvis berätta om när jag var helt ny på jobbet och inte ville göra några misstag. Det innebar att jag gjorde allt för att jag inte skulle få mycket klientåterkopplingar till chefen. Det gav mig stor beslutsångest och jag hade svårt att veta vad jag skulle ta hänsyn till, min relation till chefen, organisationen och de krav lagen ställer på mig eller mina sympatier för klienterna (respondent 2).

Ur citat kan vi dra en koppling till Webers byråkratiteori där han menar att den hierarkiska strukturen består av över- och underordnade individer som ska se till att byråkratin upprätthåller sitt syfte. I det här fallet, som vi tolkar citat, kan chefens överordnade position kan även orsaka stress, oro och ångest över att göra fel vilket faktiskt hämmar handlingsutrymmet, något som teoretiker som Lindkvist et al. (2014) och Levin (2013) tar upp i teoriavsnittet. Chefens sätt att vara med sina medarbetare påverkar även arbetsmiljön och även här har vi också kunnat identifiera svar som lutar mot en dålig arbetsmiljö skapar dåliga förutsättningar att göra sitt jobb där chefen spelar en viktig roll. En respondent berättar till exempel,

Vi har ju ett visst antal klienter och ärenden som vi måste klara av att hantera per månad. Produktionsmålen vi har kan kännas orimliga i förhållande till hur mycket jag egentligen klarar av att hantera. I slutändan är det chefens ansvar att skapa en god arbetsmiljö och ge oss rätt förutsättningar och resurser att klara av vårt arbete. Om jag inte klarar av att gå till jobbet imorgon så vem ska våra klienter förlita sig på? (respondent 1).

Respondenten lyfter den stora arbetsbelastningen som ett problem till att utföra sitt arbete på sätt som hen känner sig nöjd med. Själva arbetsbelastningen i sig är inget som det teoretiska ramverket nämner, däremot så nämner Webers byråkratimodell att den hierarkiska strukturen är en del av organisationen och i detta fall blir det tydligt hur chefens (o)förmåga att skapa en god arbetsmiljö hos sina anställda i sin tur påverkar arbetet med klienterna. I kontrast till detta vill vi också lyfta den positiva inverkan chefen kan ha på arbetsplatsen och hur det skapar bättre förutsättningar att fullfölja sitt uppdrag. En av respondenterna berättar att chefen som de har är engagerad och mån om att samtliga kollegor ska ha de rätta förutsättningarna att klara av sitt arbete,

Chefen kanske inte är lika kunnig vad gäller bedömningen av rätten till ersättning men litar på oss och ger oss utrymme att fatta beslut och tillämpa vår handlingsfrihet utan att lägga sig i våra bedömningar och det skapar en tillit och god arbetsmiljö som i sin tur speglas i våra bedömningar med våldsutsatta kvinnor. Det kanske också handlar om att vi är en liten kommun och att man som biståndshandläggare känner till de flesta chefer, även de högre upp i leden och har även kunskap och kontakt om/med politikerna i biståndsutskottet Jag upplever att det är högt i tak och att vi får stöd (respondent 5).

Respondent 5 svar är i ganska stark kontrast till hur hierarkin i organisationen kan påverka arbetet med våldsutsatta kvinnor. Vad det specifikt beror på är en svår fråga och vi kan endast konstatera att det handlar om upplevelser som varje respondent har. Däremot har vi uppmärksammat två återkommande mönster bland intervjusvaren och det är hur handlingsutrymmet verkar bli påverkat av kommunen eller stadsdelens storlek, något som också är kopplad till resurs- och effektivitetsfrågan. Även Resonemanget kring att vara omtyckt hos chefen i den bemärkelse att man inte vill ha många återkopplingar och klagomål till sig återkommer även i andra intervjuer som vi hållit i. Att göra chefen tillfreds visar sig således vara en viktig del i arbetet och således ett kvitto på att man gör rätt i sitt jobb. Detta visar sig tydligt när en av respondenterna menar på att hen inte vill skapa

en dålig relation mellan hen och chefen för att det skulle kunna orsaka att man får sämre kredit vid löneförhandlingar och vidareutbildningar, berättar en av respondenterna (respondent 4).

Andra mönster vi har kartlagt bland svaren har mindre med den hierarkiska strukturen inom organisationen att göra men fokuserar mer på samarbetet inom själva enheten. Det verkar som att stödet från erfarna kollegor utgör en viktig del i arbetet och tar större plats än chefens roll. Det skulle därmed kunna tolkas att den hierarkiska strukturen inom en organisation inte alltid behöver handla om vilken titel eller roll man har utan om vem som besitter mest kunskap. Det visade sig bland annat i svaren från respondent 2 och 6 som sa att chefens roll på arbetsplatsen är att leda gruppen snarare än att känna till regelverket. En av respondenterna berättar,

Har jag en fråga om ett svårt ärende pratar jag med mina kollegor som med längre arbetslivserfarenhet än chefen som kan mycket om ledarskap men inte om bedömningar (respondent 6).

Värdet av kunskapen bland kollegor visar sig allra tydligast i ett svar som vi fick från respondent 2,

När jag var ny hann jag arbeta med två kollegor som inte hade långt kvar till pension. När de väl lämnade oss så märktes det tydligt eftersom det lämnade stora kunskapsluckor bakom sig (respondent 2).

Som vi sett under tidigare avsnitt under de redovisade resultaten som pekar på att kunskapsbrister skapar ångest, stress och oro ser vi under detta avsnitt hur en god arbetsmiljö med öppen atmosfär och stöttande chef och kollegor kan bidra till ökad kunskap och därmed ett bredare handlingsutrymme. Samtliga respondenter är överens om att handlingsutrymmet är viktigt att beslut fattas på rätta grunder där arbetsmiljön spelar en markant roll. Vad som är "rätt" verkar det dock skilja sig något mellan svaren där vissa utgår mer från lagar och förordningar i sina bedömningar medan andra utnyttjar sitt handlingsutrymme mer. De flesta respondenter tyckte dock att det inte finns tillräckligt med resurser för att stötta våldsutsatta kvinnor i praktiska insatser eftersom kunskapen saknas och att även om det finns resurser så är de oftast inte fullständiga. Den gemensamma nämnaren bland samtliga respondenter är dock viljan och engagemanget att kunna hjälpa våldsutsatta kvinnor men att resurser är ett hinder - det kan vara en fråga om att lagen inte tillåter dem att tänka utanför ramarna eller det inte går att tillmötesgå kvinnornas behov och önskan om permanent boende.

8. SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

Syftet med denna studie har varit att undersöka vilka resurser socialsekreterare inom enheten för försörjning och ekonomiskt bistånd upplever att de har för att tillgodose våldsutsatta kvinnors behov av stöd samt hur det i praktiken leder till konkreta insatser. Med konkreta insatser menas möjlighet till försörjning och boende.

Det teoretiska ramverk som genomsyrar uppsatsen består av Webers organisationsteori samt Lipskys förklaringsmodell kring handlingsutrymme i ett försök att förstå hur organisationsstrukturen påverkar socialsekreterares uppdrag, profession och arbetssätt med våldsutsatta kvinnor som är i behov av stöd och hjälp. Från det teoretiska ramverket har vi därefter valt ut specifika teman och antaganden som vi applicerar på intervjumaterialet för att analysera innehållet av de svaren vi får. Till följd av detta har två frågeställningar formulerats som vi med hjälp av semistrukturerade intervjuer har försökt besvara:

- Hur upplever socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd och försörjning sina möjligheter och resurser att hjälpa våldsutsatta kvinnor?
- Hur upplever socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd och försörjning sitt handlingsutrymme i förhållande till resurser och organisatoriska krav i arbetet med våldsutsatta kvinnor?

Vår ambition har varit att besvara båda frågeställningarna genom att kartlägga forskningsläget inom ämnesområden som ekonomiskt stöd, organisatoriska konflikter, handlingsutrymme, klyftan mellan kvinnors behov och socialtjänstens resurser att agera. Vi har därefter valt att utveckla dessa kategorier i det teoretiska ramverket för att applicera på vårt intervjumaterial. Vi har med hjälp av det teoretiska ramverket fått en förståelse för socialsekreterares handlingsutrymme, tillgången men även bristen på resurser samt önskan av att kunna handla mer till de våldsutsatta kvinnornas fördel. Valet av teorier har även fått oss och uppmärksamma andra fenomen som våra teorier inte riktigt greppar, såsom betydelsen av politisk styrning och hur det påverkar kommunernas budget och tillgång till resurser eller teorier om omfördelning av resurser. Det sistnämnda har vi snuddat vid något då vi med hjälp av våra valda teorier tittat på hur bristen på resurser kan hämma beslutsfattandet. För att koppla detta till respondenternas svar fanns det dem som ansåg att resurserna var för få och att prioriteringen låg inom andra ställen på kommunen.

Vad gäller studiens andra frågeställning om hur socialsekreterarna uppfattar sitt handlingsutrymme i förhållande till resurser och organisatoriska krav så upplever våra respondenter sitt handlingsutrymme olika och vi kan av svaren dra slutsatsen att handlingsutrymmet både uppfattas och tolkas olika av respondenterna både utifrån arbetslivserfarenhet, chefs roll på arbetsplatsen, gruppens dynamik i den mening hur mycket stöttning man får från sina kollegor men även beroende på den kunskap man besitter. Respondenterna tar även upp vikten av samarbete mellan de olika enheterna som en viktig resurs att kunna utföra sitt arbete. När samarbetet brister nämns bland annat kunskapsbrister upp som en av orsakerna eftersom det alltid inte är uppenbart att en kvinna söker ekonomiskt bistånd på grund av hon har blivit utsatt för våld i nära relation. Även om det finns bedömningskriterier att utgå ifrån är det inte alltid så självklart när dessa

bedömningskriterier ska användas och vissa av respondenterna upplever också en rädsla när det kommer till att ställa frågan om det förekommit våld i hemmet, speciellt när det kommer till kvinnor med invandrarbakgrund som söker hjälp hos dem då de inte vill uppfattas som dömande.

Själva handlingsutrymmet i sig hade inte direkt med resursfrågan att göra enligt svaren vi fått från våra respondenter men vi kan dock se ett mönster av att ju fler resurser desto större handlingsutrymme verkar socialsekreterarna uppleva att de har. Ett exempel på detta är frågan om bostad där respondenterna tar upp bostadsbristen som ett hinder att tillgodose kvinnornas behov. Att detta är en resursbrist är självklart utifrån svaren vi har fått men det går att diskutera huruvida det handlar om en fråga på politisk nivå eller en fråga som ska lösas av socialtjänsten. Av intervjusvaren framkommer ytterligare att respondenterna reflekterar över balansen mellan socialtjänstlagen och dess påverkan i handläggningen. Det visar sig att den största obalansen ligger i hur man ska veta vad som är lagom - hur långt kan man gå utan att man går emot lagen och vad är rimligt? Upplevelsen här att våra respondenter känner att de inte vågar gå "för långt", dels för att göra fel i lagens mening men även få klagomål från ledningens håll. Det visar på att det finns något typ av karriärsystem som belönar vid korrekta beslut och bestraffar vid missgynnande beslut. Något vi önskar att vi hade fått svar på - men inte fick vad som egentligen anses vara ett rätt beslut då vi av vissa respondenter fick svaret att resurserna inte räcker till på grund av besparingar i kommunen.

Vad som kan sägas utifrån de intervjuer vi har gjort - medvetna om att urvalet av respondenter kan vara för få för att dra en generell slutsats är att samtliga av respondenterna i allmänhet är nöjda med det stöd de får utav arbetsplatsen och deras chefer. Den stora frågan vad gäller resursbrist ligger utöver socialtjänstens makt att påverka och det är som vi nämnt resursbristen som gör att respondenterna upplever att de inte alltid har de bästa förutsättningarna att ge sina klienter. Detta ligger till viss del på organisatorisk nivå såsom kunskapsbrist, erfarenhetsutbyte och besparingar men om inte större på ett plan som ligger utom socialsekreterarnas makt och påverkan. Det positiva vi vill framföra utifrån respondenternas svar är att samtliga respondenter om än i olika omfattning upplever att de gör allt de kan för att tillgodose våldsutsatta kvinnors behov av stöd och hjälp även om upplevelsen av att arbeta i motvind är förekommande när resurserna inte räcker till. En viktig slutsats som vi skulle vilja lyfta mer än något annat är kunskapsbristen kring hur man ska identifiera vem som är våldsutsatt eller inte då denna kunskapslucka kan medföra att man inte kan identifiera dessa kvinnor vilket leder till att de inte får den hjälp och stöd de behöver för att vara självförsörjande. Detta tillsammans med byråkratiska hinder är något som alla våra respondenter har uttryckt oro, stress och ångest över som en del av arbetsuppgifterna och det vore således intressant för framtida studier att undersöka hur den socialsekreterare som arbetar med dessa frågor påverkas av den psykosociala arbetsmiljön.

Innan vi presenterar vår slutsats vill också lämna rum för egna reflektioner och tankar och motgångar som har uppstått under studiens gång och hur vi har hanterat dessa samt kunskaper vi tar med oss i vidare studier och framtida karriärer.

I uppsatsens första skede var vi inställda på att studera våldsutsatta kvinnors upplevelser av socialtjänsten och hur de arbetar med att tillgodose behov och stöd till målgruppen. Ganska snabbt stod det klart att det material som fanns

tillgängligt såsom podcaster och dokumentärer kring våldsutsatta kvinnors upplevelser var få. En dokumentär som tilltalade oss och som lade fokus på det vi var intresserade av var Kalla faktas dokumentär "på liv och död" som granskat socialtjänstens bristande stöd till kvinnor som blivit utsatta för våld i nära relation. Efter att ha tittat på den så insåg vi att det finns brister i socialtjänsten och fokuset ändrades snabbt till - varför är det så och hur kommer det sig att socialtjänsten arbetar som de gör när det är uppenbart att våldsutsatta kvinnor är en särskilt utsatt grupp som behöver hjälp och stöd?

Det nya fokuset kom att forma studiens syfte och eftersom vi hade för avsikt att förstå det arbete som socialsekreterare utför dagligen i organisationen de arbetar för så bestämde vi oss att vi vill undersöka vilka resurser socialsekreterare upplever att de har för att tillgodose våldsutsatta kvinnors behov av stöd och hur det i praktiken leder till konkreta insatser eftersom det av Kalla fakta-dokumentären framgick att avsaknaden av konkreta insatser var ett stort problem för de medverkande kvinnorna i dokumentären. Med konkreta insatser menas behovet av ekonomiskt bistånd och bostäder. Eftersom det är upplevelser vi avser att undersöka blev följ intervjustudie som något naturligt och våra respondenter arbetar alla inom enheten för ekonomiskt bistånd.

Vi kan konstatera att det var en motgång att hitta respondenter inom ekonomiskt bistånd då kopplingen mellan deras arbete och våldsutsatta kvinnor inte ansågs vara självklart och vi hänvisades antingen till relationsvårdsteamet eller vuxenheten då det är dem som är i direkt kontakt med kvinnor som utsätts för våld i nära relation. För oss blev detta en kort motgång och vi hittade tillslut respondenter att intervjua trots att vi upplevde att de först inte förstod varför och hur deras arbete påverkar våldsutsatta kvinnor då de arbetar med ekonomiskt bistånd. Det går givetvis att diskutera huruvida studiens syfte är osammanhängande i den bemärkelse att vi har valt att intervjua respondenter från enheten för ekonomiskt bistånd och inte med de som faktiskt arbetar med våld i nära relation. För oss är det dock tydligt - våldsutsatta kvinnor är en målgrupp som har en komplex problematik som inte bara stannar vid samtalsterapi utan behovet av stöd och hjälp kan även erbjudas och efterfrågas i form av konkreta insatser såsom hjälp för dessa kvinnor att försörja sig och hitta en permanent bostad att påbörja sitt nya liv i efter att de har lämnat en våldsamt relation.

Vad gäller våra intervjusvar har vi uppmärksammat att de teman och mönster vi har försökt kartlägga går in i varandra där det ena svaret inte behöver utesluta det andra. Varje tema eller mönster vi har kunnat identifiera hör ihop med något annat. Det går inte att peka ut ett specifikt område utan att det berör flera andra områden. Det är så många olika faktorer som spelar roll för att socialsekreterarna ska känna att de upplever att de har tillräckligt med resurser för att klara av sitt uppdrag. Det handlar således inte bara om att det ska finnas tillräckligt med pengar i budgeten men även att ledningen ser till att pengarna fördelas rätt, att man har stöttande kollegor och rätt kunskaper där inget av dessa nämnda faktorer utesluter det andra. Andra mönster vi har kunnat uppmärksamma är att arbetslivserfarenhet påverkar hur socialsekreterare känner sig bekväma i att utnyttja sitt handlingsutrymme. Trots att vi menade på att vi inte kommer lägga stor vikt vid det vill vi ändå kasta ljus över att arbetslivserfarenhet också kan vara avgörande och att ämnet skulle kunna vara intressant för vidare forskning kring orsakerna bakom detta - spelar arbetslivserfarenhet roll när socialsekreterare fattar beslut, och om ja - varför?

Vad gäller själva intervjusturen kan vi urskilja att det fanns respondenter som önskar att de hade kunnat fatta fler beslut som gynnar klienten och kunna möta upp till dennes behov. Det finns inte någon av respondenterna som känner att de inte önskar att de hade kunnat göra annorlunda eller mer men att det nödvändigtvis inte betyder att organisationen sig är dålig.

Vi skulle också vilja säga något om vår intervjuguide och de frågor vi har ställt till respondenterna. Till viss del har vi upplevt dem som för strukturerade eftersom att vi under intervjutillfällena ställde många följdfrågor. Det skulle kunna förklaras med att vi har utgått från ett abduktivt tänkande som innebär att vi vill applicera teoretiska tankesätt på empirin och komma fram till någon typ av slutsats varför intervjufrågorna har tagit inspiration från det teoretiska ramverket vilket kan uppfattas som att frågorna är alltför styrda.

Det kan också upplevas som att de svar vi har fått inte är självkritiska utan att man i de flesta fall lyfter det som är bra. Hur respondenterna har valt att svara är inget vi känner att vi hade kunnat påverka och vårt syfte har aldrig varit att peka ut socialtjänstens arbete som något negativt eller otillräckligt utan det har varit ett personligt intresse vi har haft som gjort att vi har valt just detta ämne då vi anser att ekonomiskt oberoende hjälper kvinnor ur våldsutsatta relationer varför vi ville titta på hur dessa kvinnors behov identifieras och om resurserna används rätt. De svar vi dock har fått där kritik riktas inom organisationen upplever vi inte vara egentlig kritik mot socialtjänsten i sig utan mer mot det politiska system som inte lämnar rum för tillräckliga resurser för socialsekreterarna att utföra sitt uppdrag på vad de tycker vara ett tillfredsställande sätt. Vi vill också lyfta att syftet inte har varit att undersöka processen eller tillvägagångssättet som socialtjänsten arbetar utifrån utan samarbetet mellan de olika enheterna som arbetar med våldsutsatta kvinnor utifrån organisationsteori och hur detta kan påverka handlingsutrymmet för socialsekreterare. Vi har också tagit hänsyn till huruvida svaren vi har fått kan till viss del ha varit objektiva då det alltid finns en risk att man vill förmedla en bild om vad man tycker eller tror borde passa in i sammanhanget. När det kommer till frågor kring ledning och chefskap så hade vi en bild av den hierarkiska strukturen skulle spela en större roll än vad den gör när det kommer till arbetet med våldsutsatta kvinnor. Det visade sig stämma till viss del men inte i den utsträckning vi trodde att det skulle göra.

När det kommer till valet av metod tror vi att vi hade gynnats av att i framtiden göra en pilotstudie och därefter gå djupare på ämnesområdet som vi vill studera för att undvika fallgropar som materialbrist. Om tiden tillåtit hade vi kunnat tänka oss att utföra en enkätundersökning med flera olika påståenden kring handlingsutrymme i förhållande till organisationen och byråkratiska regelverk. Detta kombinerat med en kvalitativ studie som intervjuer där vi går djupare in på varför socialsekreterarna har svarat som de hade gjort hade förmodligen givit oss en djupare förståelse eftersom vi statistiskt kan redovisa hur många procent som tycker eller känner på ett visst sätt och samtidigt förklara varför det är så. Vi anser dock att vi genom vår intervjustudie lyckats komma in djupt på hur socialsekreterare upplever att de har tillräckligt med resurser för att leva upp till sin profession och kan konstatera att svaren kring handlingsutrymme skiljer sig. Vad det beror på är en svår fråga att besvara då denna studie har fokuserat på annat men vi vill dock lyfta att även om man i sin profession har lagar och förordningar att följa så bör även den mänskliga faktorn vara avgörande i socialt

arbete. Det innebär att vi behöver förstå vad den mänskliga faktorn baseras på; Personkemi? Kunskap? Erfarenhet? Kultur? Bakgrund? Religion? Vad är det som gör att man känner större engagemang med andra? Vilka faktorer det är som spelar roll för att har vi lyckats skrapa lite på ytan kring och vi kan i denna studie konstatera att faktorer som engagemang, bra kollegor, kunskap inom lagen, stöttade och lyhörd chef samt arbetslivserfarenhet, grundinställning till medmänniskor spelar roll. Det hade varit intressant att även titta på hur det kommer sig att man sympatiserar med en viss grupp och inte annan - är det för att man har en igenkänningsfaktor och därför känner mer sympati till klienten? För detta hade vi dock behövt tillämpa andra teorier och det vi har varit intresserade av har varit hur organisationsstrukturen påverkar handlingsutrymmet och de resurser som finns att tillgå i arbetet med våldsutsatta kvinnor.

Av intervjuvaren kan vi konstatera att flera av svaren går in i varandra och det är inte en enkel sak att separera en aspekt av arbetet med våldsutsatta kvinnor med det andra. Till exempel så förutsätter ett fritt handlingsutrymme att man skapar en god arbetsmiljö, vilket är chefens uppgift. Ibland kan det vara så att även om arbetsmiljön är bra så har inte kommunen de rätta resurserna för att tillmötesgå kvinnornas alla behov och önskningar vilket skapar stress och ångest och därmed påverkar den psykosociala arbetsmiljön. Vad gäller kunskapsnivån finner vi heller inte att den skulle vara bristande utan tvärtom är upplevelsen att samtliga respondenter känner att dem har den kunskapen som de behöver men att de alltid inte vet hur de ska använda den vilket iså fall gör det till en meningslös kunskap. Det kan vi till exempel konstatera när en av respondenterna svarar att det kan vara svårt att identifiera om en kvinna är våldsutsatt eller inte trots att det kan vara uppenbart vill man inte upplevas som fördomsfull. Arbetet inom socialtjänsten och med våldsutsatta kvinnor är ingen enkel sak att förstå sig på och det tyder bara på att arbetet är oerhört komplext. Vi vill avsluta och sammanfatta vår uppsats med att våldsutsatta kvinnor inte bara är utsatta i sitt hem mellan fyra väggar där våldet utövas, utan också i samhället och inom en organisation som enligt lag är till för att hjälpa dem. Som vi nämnt tidigare är det svårt och identifiera vart gränsen går för våld, och här måste socialsekreteraren enligt oss verkligen ha hänseende och bara se kvinnornas behov, och tänja på det handlingsutrymme som står de till lags vilket vi upplever att samtliga respondenter gör. Problemet ligger inte i handlingsutrymmet i sig utan hur det skapas förutsättningar för att tillämpa det och huruvida det finns resurser till det. Att socialtjänstens resurser borde vara större så att ingen kvinna faller mellan stolarna och i desperation går tillbaka till sin våldsutövare är inte en enkel fråga att svara på eftersom det ligger på en politisk nivå även om det är en självklarhet att det borde vara så. Det vi kan konstatera att det krävs bättre utbildning inom socialtjänsten i den mening att man får lära sig att använda den kunskap som redan finns, mer resurser och bättre samarbete inom socialtjänsten och andra myndigheter tillsammans med ett politiskt engagemang hos politiker skulle kunna leda till kortare handläggningstider och att handlingsutrymmet utnyttjas optimalt till kvinnornas fördel.

BILAGOR

Bilaga 1. Intervjuguide

1. Kan du kort berätta om din bakgrund och hur många år har du jobbat?
2. Kan du berätta om dina arbetsuppgifter?
- 3) Hur ser arbetet med våldsutsatta kvinnor ut inom er enhet och hur ser samarbetet ut mellan de olika enheterna inom socialtjänsten?

TEMA MÅL OCH KUNSKAP

1. Vad är målet med ert uppdrag?
2. Hur upplever du att du har kunskap och kännedom om de lagar och regler som ni arbetar med?
3. Hur upplever du att ditt arbete bidrar till att hjälpa våldsutsatta kvinnor både kort- och långsiktigt?

TEMA ENGAGEMANG OCH RESURSER

1. Hur upplever du de förutsättningar du får från din arbetsplats för att kunna utföra ditt arbete och stötta våldsutsatta kvinnor?
2. Hur tycker du att du lever upp till dem förväntningar och krav som våldsutsatta kvinnor har på dig och myndigheten? Utveckla gärna ditt svar.
3. Hur upplever du att ni lever upp till ert serviceåtagande som säger att ni är skyldiga att hjälpa och stötta kvinnor som är i behov av hjälp och stöd?
4. Hur upplever du ditt handlingsutrymme du har för att fatta beslut som du kan stå bakom?
5. Hur upplever du att du hade kunnat göra något bättre eller annorlunda i ditt arbete med våldsutsatta kvinnor och hur påverkar det dig i ditt arbete?
6. Hur upplever du att din enhet har de rätta resurserna för att kunna hjälpa våldsutsatta kvinnor på bästa sätt?
7. Hur upplever du att din enhet har de rätta resurserna för att kunna hjälpa våldsutsatta kvinnor på bästa sätt?

TEMA ORGANISATION OCH EFFEKTIVITET

1. Motsvarar era resurser den efterfråga som behövs för att hjälpa och stötta våldsutsatta kvinnor? Om nej, hur kan det påverkas till det bättre?

2. Hur upplever du att du kan fatta beslut inom ramarna för ditt ansvarsområde och som du kan stå för? Om nej,
3. Vad var det som saknades och vad upplever du att du hade kunnat göra bättre?
4. Hur upplever du samarbetet mellan din enhet och andra enheter inom Socialtjänsten när det kommer till att stötta och hjälpa våldsutsatta kvinnor?
5. Hur ser du på din roll som statstjänsteman/kvinna? Upplever du att du har tillräckligt fritt handlingsutrymme för att fatta korrekta beslut eller styrs du av organisationen krav på dig?

TEMA LEDARSKAP

1. Hur upplever du att du får det hjälp och stöd du behöver från din chef?
2. Hur upplever du att din chef strävar efter kvantitet snarare än kvaliteten i de beslut som ni fattar? Om ja, hur påverkar det dig?
3. Hur upplever du att din chef lyssnar till de behov som du har för att klara ditt uppdrag?
4. Hur upplever du att de krav som din chef ställer på dig är förenliga med de lagar och regler som ni måste följa?

BILAGA 2. INFORMATIONSBREV

Informationsbrev

“Vikten av ekonomiskt bistånd till våldsutsatta kvinnor”

Hej!

Vi är två socionomstudenter som heter Yasmin och Intisar som läser socionomprogrammet på Malmöuniversitet och skriver nu på vårt examensarbete.

Vi är intresserade av att undersöka vilka resurser socialsekreterare upplever att de har för att tillgodose våldsutsatta kvinnors behov av stöd och hur det i praktiken leder till konkreta insatser. Med konkreta insatser menas möjligheten till försörjning och boende.

Vi vill med denna studie lyfta det svåra arbetet socialsekreterare kan möta i förhållande till lojalitet till sin profession, organisation och moraliska värderingar. Vi skulle därför vilja intervjua dig, eftersom du arbetar med frågor som berör våldsutsatta kvinnor. Om du tackar ja till medverkan kommer vi boka in en tid för telefonintervju som tar max 30 minuter. Vid intervjun ställer vi frågor till dig som handlar om din syn och upplevelser av att arbeta med våldsutsatta kvinnor. Du kommer bli tillfrågad om vi får spela in intervjun. Om vi får ditt godkännande kommer intervjun att spelas in på en telefon som endast vi har tillgång till. Utöver det så kommer all inspelad materiel att bevaras säkert och raderas efter att studien är klar.

Du kommer att vara anonym i vår studie, varken organisationens namn, geografiska position eller ditt namn kommer att användas i uppsatsen. Din medverkan är helt frivilligt och du får avbryta intervjun när du vill utan en närmare förklaring. Det inspelade materialet ska bara användas i denna studien.

Vid frågor kan ni kontakta oss på

jasminenesaj@gmail.com

intisarlmansour@gmail.com

BILAGA 3. SAMTYCKE

Samtycke

Jag lämnar samtycke till att medverka i studien **“Vikten av ekonomiskt bistånd till våldsutsatta kvinnor.”** Jag har fått information om studiens syfte och att min medverkan är frivillig. Jag kan när som helst ställa frågor och ta tillbaka mitt samtycke utan att redogöra skälen för detta.

Signatur

Namnförtydligande

Datum

REFERENSER

Adams, A. E., Tolman, R. M., Bybee, D., Sullivan, C. M. & Kennedy, A. C. (2012) The impact of Intimate Partner Violence on Low -income Women's Economic Well -Being: The Mediating Role of Job Stability. *Violence Against Women*, 18(12): 1345–1367.

Bergmark, Åke & Lundström, Tommy (2008a): Det socialtjänstbaserade sociala arbetets organisering, I: Bergmark, Åke & Lundström, Tommy & Minas, Renate & Wiklund, Stefan (2008): Socialtjänsten i blickfånget – Organisation, resurser och insatser Stockholm: Natur och Kultur

Bergmark, Åke & Lundström, Tommy (2008b): Resurser, personal och samverkan i socialt arbete, I: Bergmark, Åke & Lundström, Tommy & Minas, Renate & Wiklund, Stefan (2008): Socialtjänsten i blickfånget – Organisation, resurser och insatser Stockholm: Natur och Kultur

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. tredje upplagan Stockholm: Liber.

Ekonomiskt bistånd: handbok för socialtjänsten. (2013). Stockholm: Socialstyrelsen

Ekström, V. (2015). Violence against women - social services support during legal proceedings. *European Journal of Social Work*. (18:5).

Ekström, V. (2018). Behovet av stöd till våldsutsatta kvinnor. I Magnus & Lalander, Philip (red.) (2018). *Manifest: för ett socialt arbete i tiden*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur, s. 127–138.

God forskningssed [Elektronisk resurs]. Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet
Tillgänglig på Internet: <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

Grell, P., Ahmadi, N. & Blom, B. (2013). Hur inverkar organisationsstrukturen på socialtjänstens klientarbete? - en sammanfattning av kunskapsläget. *Socialvetenskaplig tidskrift* (nr 3-4).

Haesler, L. A. (2013) Themes of Coping in the Spectrum of Domestic Violence Abuse: A Review of the Literature. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 10(1): 25–32.

Holmberg, C. & Enander, V. (2010) *Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Lund: Studentlitteratur.

Manual för FREDA: standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer. (2014). Stockholm: Socialstyrelsen
Tillgänglig på Internet:
https://socialstyrelsen.se/_api/publication/huvuddokument/?artikelnummer=2014-6-15

- Moser Hällén, L. & Sinisalo, E. (2018). *Våld i nära relationer socialt arbete i forskning, teori och praktik* (1 uppl.). Stockholm: Liber.
- Motion 2019/20:3187. Rätt till bostad för kvinnor som lever med våld i nära relationer. <https://data.riksdagen.se/fil/BAE52E58-C22A-479E-B137-33A7637AEF17> (hämtad senast 2021-05-15)
- Nygren, L. (2013). Sociala strukturer och sociala problem. I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2013). *Perspektiv på sociala problem*. 2., omarb. utg. Stockholm: Natur & kultur, s. 150–165
- Järvinen, M. (2013). Ett maktperspektiv på mötet mellan klient och system. I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red.) (2013). *Perspektiv på sociala problem*. 2., omarb. utg. Stockholm: Natur & kultur, s. 281-297
- Kalla fakta del 2 - På liv och död. 2017. TV4-play. 17 januari.
- Kartläggning av skyddade boenden i Sverige*. (2020). [Stockholm]: Socialstyrelsen Tillgänglig på Internet: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2020-6-6817.pdf>
- Kunins, H., Gilbert, L., Whyte-Etere, A., Meissner, P. & Zachary, M. (2007). Substance Abuse Treatment Staff Perceptions of Intimate Partner Victimization Among Female Clients. *Journal of Psychoactive Drugs*. (39:3).
- Larsen, Ann Kristin (2018). *Metod helt enkelt: en introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Andra upplagan Malmö: Gleerups
- Larsson, Håkan & Morén, Stefan (1988). *Organisationens mänskliga insida: om det sociala arbetets utvecklingsmöjligheter = The humanity of organization : a study of welfare agency*. Diss. av båda förf. Umeå: Umeå universitet, 1988
- Levin, C. (2013). Socialt arbete som moralisk praktik. I Linde, Stig & Svensson, Kerstin (red.) (2013). *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter: människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. 1. uppl. Stockholm: Liber, s. 25–40
- Linda, Hjertén. 2021. Morgan Johansson: "Varje fall är ett misslyckande för samhället. Aftonbladet. 19 april. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/mB13Gq/morgan-johansson-varje-fall-ar-ett-misslyckande-for-samhallet> (hämtad 5 maj 2021).
- Lindkvist, Lars, Jorgen F. Bakka & Egil Fivelsdal (2014) *Organisationsteori*. Stockholm: Liber AB.
- Lipsky, M. (2010). *Street-Level Bureaucracy. Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russell sage foundation.
- Rennstam, Jens & Wästerfors, David (2015). *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Respondent 1, socialsekreterare. 2021. Intervju den 5 maj.

Respondent 2, socialsekreterare. 2021. Intervju den 6 maj.

Respondent 3, socialsekreterare. 2021. Intervju den 10 maj.

Respondent 4, socialsekreterare. 2021. Intervju den 5 maj.

Respondent 5, socialsekreterare. 2021. Intervju den 10 maj.

Respondent 6, socialsekreterare. 2021. Intervju den 7 maj.

SFS 2021:159 Socialtjänstlag (2001:453)

SOFS 2013:1. Senaste versionen av allmänna råd om ekonomiskt bistånd.
<https://www.socialstyrelsen.se/sosfs/2013-1> (hämtad 2021-05-16).

Stranz, Hugo (2007). *Utrymme för variation: om prövning av socialbidrag*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, 2007
Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-6728>

Svensson, Kerstin & Eva Johnsson & Leili Laanemets (2008): *Handlingsutrymme - Utmaningar i socialt arbete* Stockholm: Natur och Kultur

Ulmestig, R. och Panican, A. (2015) ”Socialt medborgarskap och möjligheten till ett självständigt liv – ekonomiskt bistånd för kvinnor som har lämnat en våldsam partner”, *Socialvetenskaplig tidskrift*, 22(3–4).

Ulmestig, R. och Eriksson, M. (2017) “Financial consequences of leaving violent men – women survivors of domestic violence and the social assistance system in Sweden”, *European Journal of Social Work*, 20:4, 560-571, DOI: 10.1080/13691457.2016.1188778

Unizon. 2021. Gör det enklare för utsatta kvinnor få en egen bostad.
<https://www.unizonjourer.se/aktuellt/debatt/gor-det-enklare-for-utsatta-kvinnor-fa-en-egen-bostad/> (hämtad senast 2021-05-16)

Våld: handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer. [Ny utg.] (2016). Stockholm: Socialstyrelsen
Tillgänglig på Internet: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/handbocker/2016-6-37.pdf>